

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Fakulta veřejných politik v Opavě

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Opava 2022

Petr Štěpán

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Fakulta veřejných politik v Opavě

Ústav veřejné správy a sociální politiky

Petr Štěpán

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Veřejná správa a sociální politika

System podpory natality v zemích EU

**The System of Natality Support in the Countries of the
European union**

Bakalářská práce

Opava 2022

Ing. Lucie Kamrádová, Ph.D.

Vedoucí BP

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „Systém podpory natality v zemích EU“ se v teoretické části zaměřuje na obecnou charakteristiku demografie, natality a státní sociální podporu rodin s dětmi v České republice.

Praktická část je podrobněji zaměřena na jednotlivé dávky podpory rodin s dětmi ve Švédsku, Francii a Slovenské republice. Formou rešerše, analýzy a následné komparativní metody srovnávání rodinných dávek ve sledovaných zemích je dosaženo dílčích cílů této práce.

Klíčová slova

Demografie, natalita, porodnost, péče o děti, podpora, dávky, rodinná politika, rodinné dávky, Česká republika, Slovensko, Švédsko, Francie.

Abstract

The bachelor thesis – “The System of Natality Support in the Countries of the European Union” – deals with the general characterisation of demography, natality, and social welfare for families with children in the Czech Republic. The practical part of the thesis investigates social welfare supporting families with children in Sweden, France, and Slovakia in further detail. The individual goals of this thesis are achieved via research, analysis and subsequent comparative method comparing social welfare in chosen countries.

Keywords

Demography, natality, birth rate, childcare, support, benefits, family policy, family benefits, Czech Republic, Slovakia, Sweden, France.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2021/2022

Zadávající ústav:	Ústav veřejné správy a sociální politiky
Student:	Petr Štěpán
UČO:	48144
Program:	Sociální politika a sociální práce
Obor:	Veřejná správa a sociální politika
Téma práce:	Systém podpory natality v zemích EU
Téma práce anglicky:	Nativity support system in EU countries
Zadání:	Cílem bakalářské práce je definovat postup a nástroje podpory porodnosti v zemích Evropské unie. Teoretická část práce definuje základní teoretická východiska a definice a zaměří se také na možnosti podpory porodnosti v zemích Evropské unie. Praktická část práce se zaměří na vybrané státy a bude formou komparace a analýzy porovnávat pohled, nástroje a podporu porodnosti ve vybraných státech. Součástí praktické části budou také návrhy na podporu porodnosti.
Literatura:	<p>GIDDENS, Anthony a Philip W. SUTTON. <i>Sociology</i>. Wiley-Blackwell, 2021. 1152 s. ISBN 1509539220</p> <p>LUX, Martin. <i>Moderní nástroje sociálního bydlení pro mladé rodiny jako nepřímá podpora růstu porodnosti</i>. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. ISBN 978-80-7330-177-4.</p> <p>RABUŠIC, Ladislav. <i>Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě</i>. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. <i>Studie (Sociologické nakladatelství)</i>. ISBN 80-86429-01-6.</p> <p>KOSCHIN, Felix. <i>Demografie poprvé</i>. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0859-1.</p> <p>KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. <i>Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace</i>. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-546-5.</p> <p>KALIBOVÁ, Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, ed. <i>Demografie (nejen) pro demografy</i>. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. <i>Sociologické pojednání</i>. ISBN 978-80-7419-012-4.</p> <p>FIALOVÁ, Ludmila. <i>Představy mladých lidí o manželství a rodičovství</i>. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. <i>Studie (Sociologické nakladatelství)</i>. ISBN 80-85850-87-7.</p> <p>MITCHELL, Eva. <i>Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu</i>. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010. <i>Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky)</i>. ISBN 978-80-86729-54-1.</p> <p>MATĚJKOVÁ, Barbora a Jana PALONCYOVÁ. <i>Rodinná politika ve vybraných evropských zemích</i>. [Praha]: VÚPSV, 2003. ISBN 80-239-3017-6.</p>

SIROVÁTKA, Tomáš, ed. Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Spisy Fakulty sociálních studií Brněnské univerzity. ISBN 80-210-2307-4.

Vedoucí práce: Ing. Lucie Kamrádová, Ph.D.

Datum zadání práce: 30. 4. 2021

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.
vedoucí ústavu

Čestné prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně, veškeré literární prameny a informační zdroje, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použitých informačních zdrojů. Prohlašuji, že elektronická verze práce je shodná s verzí tištěnou. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce a zveřejněním její elektronické verze na počítačích v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě podle Pravidel o způsobu zveřejňování závěrečných prací na Slezské univerzitě v Opavě, v platném znění.

.....

Poděkování

Touto cestou bych chtěl mockrát poděkovat vedoucí své bakalářské práce Ing. Lucii Kamrádové, Ph.D., za ochotu, odborné vedení a cenné rady, které mi značně pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	11
Teoretická část.....	13
1 Vymezení základních pojmů demografie a natality	13
1.1 Demografické ukazatele	13
1.2 Demografie	13
1.3 Demografická reprodukce	14
1.4 Význam demografie	15
1.5 Bilance obyvatelstva z pohledu demografie	15
1.6 Historie demografie	16
1.6.1 Natalita	17
1.6.2 Potratovost.....	17
1.6.3 Migrace.....	18
1.7 Historie natality v Evropských zemích.....	19
2 Státní sociální podpora v České republice	21
2.1 Nástroje podpory rodin.....	21
2.1.1 Rodičovský příspěvek	22
2.1.2 Přídavky na dítě.....	22
2.1.3 Příspěvek na bydlení	23
2.1.4 Podmínky nároku na příspěvek na bydlení	24
2.1.5 Porodné.....	25
2.1.6 Mateřská dovolená	26
Praktická část.....	27
3 Metodika a cíl praktické části.....	27
4 Systémy podpory natality ve vybraných zemích EU	28
4.1 Natalita a její podpora ve Švédsku	28

4.2	Švédská rodinná politika a její podpora	31
4.3	Kdo má nárok na rodičovský příspěvek ve Švédsku a jaká je jeho výše	32
4.4	Rodičovská dovolená, jako systém podpory natality ve Švédsku	32
4.5	Poskytování péče o děti ve Švédsku	33
4.6	Natalita a její podpora ve Francii	35
4.7	Francouzská rodinná politika a její podpora.....	36
4.8	Finanční podpora rodin ve Francii a jejich výše.....	37
4.9	Způsob výpočtu rodinných přídatků ve Francii	39
4.10	Natalita a její podpora na Slovensku	41
4.10.1	Peněžní dávky pro rodiny na Slovensku	41
4.10.2	Těhotenský příspěvek (těhotenské).....	42
4.10.3	Těhotenské stipendium (těhotenské štipendium)	43
4.10.4	Příspěvek při narození dítěte v roce 2022	43
4.10.5	Rodičovský příspěvek	44
4.10.6	Příspěvek na péči o dítě v roce 2022	45
4.10.7	Příspěvek na více současně narozených dětí.....	45
4.10.8	Přídavek na dítě a příplatek k přídatku na dítě v roce 2022	45
4.10.9	Daňový bonus na dítě v roce 2022	46
5	Komparace vybraných rodinných dávek v ČR, SR, Švédsku a Francii	47
5.1	Komparace podmínek pro získání rodičovského příspěvku v ČR, SR, Švédsku a Francii.....	47
5.2	Komparace podmínek pro získání přídatku na děti v ČR, SR, Švédsku a Francii ...	51
5.3	Komparace dávek – Porodné v České republice vs Príspevok při narození dieťaťa ve Slovenské republice.....	55
5.4	Srovnání vývoje plodnosti v ČR, SR, Švédsku a Francii	56
5.5	Srovnání míry plodnosti v ČR, SR, Švédsku a Francii s celkovou mírou plodnosti v Evropě	57

6	Návrh na zlepšení systému v ČR.....	59
	Závěr.....	61
	Seznam tabulek	69
	Seznam grafů.....	70

Úvod

Rodina, která se skládá v první řadě z rodičů a dětí se dá z pohledu státu a společnosti považovat za základní jednotku společnosti. Za fungující rodinou stojí většinou spokojený a fungující vztah rodičů jak mezi nimi samotnými, tak rovněž mezi nimi a jejich dětmi. V souvislosti s narozením dítěte ovšem můžeme pozorovat řadu změn v pracovní i finanční oblasti. Z tohoto důvodu existují rodinné dávky, které mají podporovat tyto rodiny a dát jim podnět k tomu, aby měly děti. Zároveň se stát formou těchto dávek snaží pokrýt výdaje spojené právě s výchovou dětí a pomáhá například částečně nahradit příjem pomocí placené mateřské dovolené.

V současné době se celá Evropa potýká s problémem úbytku porodnosti a dělá vše pro navrácení do optimálnějšího stavu, kde byly ještě před několika lety. Avšak ne každý stát postupuje shodným způsobem a systémy podpory se ve vybraných zemích značně odlišují. Zatímco se například ve Slovenské republice můžeme nově setkat se sociální dávkou, která se nazývá „*těhotenské stipendium*“, tak ve Francii se s dávkami podporující rodiny s dětmi setkáme ve většině případů až od druhého narozeného dítěte. Přesto se porodnost ve Francii stále řadí mezi nejvyšší v Evropě. Odpověď na otázku, proč tomu tak je, se pokusíme zjistit v této bakalářské práci.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je založena na rešerši vybrané literatury, včetně internetových zdrojů, které poskytují širší spektrum důležitých informací. Teoretická část je rozdělena převážně do dvou kapitol. První kapitola se zabývá vymezením pojmu demografie, která je při řešení natality velmi důležitá. Popsány jsou jak význam demografie, tak i její historie. Závěrem kapitoly jsou také rozebrány pojmy jako je právě natalita, potratovost, či migrace. Druhá kapitola představuje pohled na systém státní sociální podpory mladých rodin s dětmi v České republice, a to z důvodu, aby nedocházelo k nepřehlednosti, při srovnávání s ostatními státy. Zabývá se nástroji na podporu rodin s dětmi. Následně jsou zde rozebrány dávky rodinné politiky jako porodné, příspěvek na dítě apod. Popsány jsou zde také údaje o výši, či podmínkách získání těchto dávek. Třetí kapitola je zaměřena na metodiku práce, která byla použita pro splnění cílů bakalářské práce, jsou zde popsány a formy a postupy jakými bylo těchto cílů dosaženo a jaké způsoby byly použity v praktické části.

Praktická část je podrobněji zaměřena na rodinnou politiku a natalitu ve Švédsku, Francii a ve Slovenské republice. Obsahuje také grafy a tabulky, díky kterým lze lépe ukázat klesající

porodnost za poslední roky v těchto zemích. V závěrečné páté kapitole jsou porovnány určité dávky státní sociální podpory pro rodiny s dětmi, a také je srovnán vývoj míry plodnosti v rozmezí několika let v jednotlivých státech, které jsou následně přehledně shrnuty. Závěr této bakalářské práce obsahuje osobní pohled a také návrh na vylepšení systému podpory natality v České republice.

Teoretická část

1 Vymezení základních pojmů demografie a natality

Tato kapitola se věnuje demografické situaci, ve které jsou zahrnuty informace jak o demografii, tak reprodukci, a to včetně porodnosti, ale také potratovosti. Tato práce se zabývá současnou situací, která je proložena informacemi o historii, jelikož demografický ukazatel prošel za několik staletí mnoha vývojovými faktory. Mezi ně zařadíme například průmyslovou revoluci a s ní spojenou vyšší míru porodnosti nebo naopak dvě světové války, při kterých došlo ke značnému snížení populace v Evropě. Znázorněny budou také příklady na grafech.

1.1 Demografické ukazatele

Demografické ukazatele jsou indikátory získané nebo odvozené ze záznamů událostí populace. Zahrnují různé složky reprodukce obyvatelstva, a to úmrtnost, porodnost, sňatečnost, rozvodovost a nemocnost. Kombinují aspekty kalendářního času a trvání. Pro každou demografickou událost musí být zaznamenán přesný čas jejího vzniku a období od počáteční události po událost následující (např. od svatby do narození prvního dítěte apod.).

Za demografické ukazatele jsou považována jednoduchá absolutní data (počet obyvatel, počet narozených, počet zemřelých atd.), daná do souvislostí pro výpočet poměrných nebo relativních čísel (tzv. analytická data), která se nazývají ukazatele, míry, kvocienty nebo indexy. Porovnáme-li současně dva homogenní údaje ve stejném časovém okamžiku a prostoru, vypočtené relativní číslo určuje strukturu daného celku, obvykle vyjádřené v procentech, nazývané *poměrným číslem struktury* nebo *poměrným číslem extenzitním* (např. maskulinita, což znamená podíl mužů v populaci).¹

1.2 Demografie

Demografie je vědní disciplína věnující pozornost reprodukci lidských populací. Je složeninou řeckého slova *démos* (lid) a *gráfein* (popisovat). Rozděluje se takzvaně na dvě měny, kdy přirozená měna pojednává o porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti, plodnosti, rozvodovosti, nemocnosti a potratovosti, ovšem nezahrnuje migraci, jež patří do mechanické měny. Při studiu

¹ *Demografické ukazatele* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ukazatele_demografické

populačního vývoje úzce spolupracuje s geografii, která se primárně zabývá rozmístěním populace a migrací, protože vývoj populace je výsledkem přirozené měny populace a imigrace. Přirozená měna obyvatelstva znamená přirozený proces obnovy populace způsobený rozením a vymíráním. Migrace je prostorová mobilita obyvatelstva, tzn. jeho stěhování. Populace a obyvatelstvo jsou jedny z dalších užitečných pojmů demografie. Populace je skupina lidí, ve které probíhá reprodukce na určitém území po určitou dobu. Současná populace je výsledkem míšení různých populací a jejich migrací. Obyvatelstvo je skupina lidí, kteří žijí v sociálních oblastech, jako je stát či město. Skládá se z různých populací, zemí a etnik. Demografické údaje shromážděné na základě dat evidovaných a zpracovávaných státními správami jsou výslednými údaji o stavu obyvatelstva.

Demografie tedy eviduje data o porodech, úmrtnosti, sňatečnosti, rozvodovosti a potratovosti a na základě těchto dat analyzuje a zkoumá jejich pravidelnost. Demografie se tedy zjednodušeně řečeno zabývá životem člověka na planetě Zemi od jeho narození až do jeho smrti.³

1.3 Demografická reprodukce

Demografická reprodukce, tedy přirozená obnova obyvatelstva v uzavřené populaci bez migrace, kde se berou v úvahu pouze procesy narození a úmrtí. Rozdíl mezi narozenými a zemřelými v daném časovém období se nazývá přirozený přírůstek, nebo, pokud dosáhne záporné hodnoty, přirozený úbytek. Pokud bereme v úvahu i migraci, tedy počet přistěhovalých a vystěhovalých v rámci územní jednotky během sledovaného období, hovoříme v tomto případě o otevřené populaci a populačním vývoji. Změny ve velikosti populace, známé jako celkový růst nebo úbytek populace, se skládají z přirozeného přírůstku nebo úbytku a migračního salda.

Prvním takzvaným znakem přirozené reprodukce je hrubá míra přirozeného přírůstku, kterou vypočítáme tak, že absolutní přirozený přírůstek navážeme na střední stav obyvatelstva v daném roce. Pokud nastane skutečnost, že se míra přirozeného přírůstku rovná nule, můžeme v tomto případě hovořit o stacionární populaci, jejíž stálá početní velikost je dána konstantním řádem rození a vymírání. V našem reálném světě ovšem taková populace neexistuje, nýbrž se používá jen jako ukázkový příklad.

³ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., *Demografie (nejen) pro demografy. 3. přepracované vydání.* Praha: SLON, 2009, s. 13-15.

Druhou charakteristikou se rozumí čistá míra reprodukce, která udává, kolik děvčat bude mít žena v průměru během reprodukčních let a dožije se věku své matky při porodu. Výpočet čisté míry plodnosti vychází z celkové nebo konečné plodnosti a tabulkového počtu obyvatel žijících v určitém dokončeném věku. Je-li hodnota čisté míry reprodukce rovna 1, je zaručena prostá obnova populace, a pokud je větší než 1, populace se zvyšuje. Za předpokladu, že v určité populaci má úmrtnost a plodnost konstantní úroveň a konstantní rozdělení podle věku, se populace pohybuje směrem k ustálenému stavu podle *Lottova zákona latence*. Stabilní populace má stálý přirozený růst (případně pokles), který se nazývá *vnitřní míra r* přirozeného růstu r , a někdy se nazývá *Lotkova míra*.

Třetím ukazatelem je dnes již nevyužívaný vitální index udávající počet živě narozených na 100 zemřelých v dané populaci za určité časové období, obvykle rok. Díky těmto ukazatelům a důkladnějším rozborům porodnosti a úmrtnosti lze analyzovat populační vývoj.⁴

1.4 Význam demografie

V demografii se setkáme se třemi hlavními důvody, proč je demografické údaje, tendence a statistiky důležité sledovat.

- Prvním důvodem je věda, která rozvíjí teorie a hypotézy, aby našla řešení přelidnění a hladovění. Věda prošetřuje, co nás čeká v budoucnu.
- Druhý důvod je čistě praktický, a to že díky kvalitní databázi populace můžeme plánovat potřeby civilizace. Ať už jde o množství jídla, množství oblečení nebo počet postavených domů. Pomocí statistik můžeme plánovat výrobu.
- Třetí důvod je politický, kdy se stát může spolehnout na daně, plánovat hospodářství, poskytovat sociální služby a mnoho dalších. V některých zemích stát uměle zasáhl do populačního vývoje například podporou či omezováním porodnosti.⁵

1.5 Bilance obyvatelstva z pohledu demografie

Populační bilance zjišťuje počet osob v intercenzálním období (tj. mezi dvěma sčítáními lidu). Vychází se z aktuálních záznamů ze sčítání lidu a z evidence přirozené měny, což jsou záznamy o živě narozených a zemřelých, a z registrů migrace, což jsou počty přistěhovalých a vystěhovalých. Pokud vezmeme v úvahu otevřenou populaci, pak celkový přírůstek populace zahrnuje přirozený růst, nazývaný také jako bilance přirozené a migrační saldo, někdy

⁴ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. přepracované vydání. Praha: SLON, 2009, s. 27 - 29.

⁵ COX, P., *Demography: Fifth Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1976, s. 18.

označováno jako bilance migrace. Bilance obyvatelstva se obvykle neomezuje pouze na stanovení celkového počtu obyvatel daného územního celku, ale zahrnuje i bilanci různých ekonomických a sociálních struktur, zejména pracovních zdrojů. Pokud jsou výchozí data pro bilancování nedostatečná nebo nejsou vůbec k dispozici, je počet obyvatel během období sčítání odhadnut na základě očekávaného nárůstu.⁶

1.6 Historie demografie

Počátky demografie lze hledat v renesanci. Jako zakladatel je považován John Graut. První, kdo studoval záznamy o úmrtnosti v londýnském registru základní demografická pravidla. Například odhadl poměr počet narození podle pohlaví a soustavu úmrtí podle věku. Dalšími významnými postavami v demografii jsou Thomas Robert Malthus (populační růst – demografická revoluce), William Perry (statistika, ekonomie), Edmund Halley (první úmrtnostní tabulky) a Adolf Lambert Quetelet (principy moderního sčítání lidu). První na našem území publikovaná demografická práce je statistika Josefa Antonína Rieggera (1742–1795) vydaná na konci 18. století, která popisuje obyvatelstvo Čech.

Antonín Boháč, který je považován za zakladatele demografie v Českých zemích (1882–1950) se zasloužil o uspořádání prvního a druhého sčítání lidu a reorganizoval demografii. Dalšími nástupci jsou Jaromil Korčák, Zdeněk Pavlík, Felix Koschin a Jitka Rychtaříková.⁷

Demografická historie se v 70. a 80. letech 20. století vyznačuje svou složitostí. Obsahuje:

- a) hledání vhodných historických pramenů pro demografickou statistiku historie populací,
- b) srovnání s celým dosavadním postupem demografické vědy,
- c) ověřování teorií a modelových vzájemných souvislostí procesů obyvatelstva na konkrétním postupu všech populací v minulosti. Neobyčejný význam v demografické historii má *paleodemografie*, která se zaměřuje na demografické rozborů pravěkých a středověkých populací, které provádí na základě antropologických výzkumů většinou kosterních pozůstatků. Oproti původní koncepci demografické historie zaměřené především na studium novověkých populací před rokem 1850 se dnes badatelé zajímají i o středověké populace (v Čechách E. Maur) a populační problematiku přechodu nebo o demografickou revoluci, která zasáhla

⁶ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. přepracované vydání. Praha: SLON, 2009, s. 26.

⁷ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. přepracované vydání. Praha: SLON, 2009, s. 7-8.

značnou část Evropy do 20. století (v Čechách L. Kárníková, P. Horská, L. Fialová). Vývojem myšlení české populace, ale i světového kontextu se zabývá Alena Šubrtová.⁸

1.6.1 Natalita

Mezi základní pilíře demografického vývoje neodmyslitelně patří proces rození, který lze po boku procesu úmrtnosti zařadit jako stěžejní složku demografické reprodukce. Svou pozornost si ovšem zasloužil mnohem později než právě proces úmrtnosti. Plodnost začala být významněji zkoumána až koncem 19. století a v současné době má v demografickém modelu mimořádné postavení. Porodnost se v širším slova smyslu považuje za indikátor sociálního rozvoje. V první řadě závisí především na plodivosti nebo též fekunditě, což je chápáno jako dispozice muže a ženy k tomu mít děti. Následný počet narozených dětí označuje pojem plodnost čili fertilita. Početnost narozených dětí není závislá jen na míře plodivosti páru, ale také na demografickém chování. Jako ukázkový typ demografického chování je například plánované rodičovství, během kterého pár kontroluje počet narozených dětí a intervaly mezi dílčími porody za pomoci antikoncepčních postupů. Porodnost je také značně ovlivňována politickou situací a hodnotami populace v daném státě, nicméně v případě porodnosti bývá tento faktor ovlivňován pouze krátkodobě.

Hrubá míra plodnosti (hmp) je pokládána za nejjednoduššího ukazatele porodnosti, který je chápán jako poměr počtu živě narozených dětí (N^V) a středního stavu obyvatelstva (P), především v ročním vymezení. Vše je vyjádřeno v promilích.

$$hmp = \frac{N^V}{P} \cdot 1000$$

Tento vzorec můžeme ještě zdokonalit tím, že živě narozené děti, zařadíme do skupiny osob v reprodukčním věku, tedy ženám ve věku 15-49 let. Tímto procesem dosáhneme tzv. *míry plodnosti*. V praxi je využívána zejména *obecná míra plodnosti (f)*, definována jako poměr živě narozených dětí (N^V) na 1000 žen v reprodukčním věku ($P^{\text{Ž}}_{15-49}$) ve sledovaném roce.⁹

1.6.2 Potratovost

Stejně jako porodnost, tak i potratovost, patří mezi důležité faktory demografické reprodukce, jelikož souvisí s úmrtností, ale i porodností, respektive mrtvorozeností. Potratovost je zjednodušeně řečeno úmrtnost plodu v době těhotenství, kdy je ukončeno buďto vynětím plodu

⁸ *Demografie historická: Sociologická encyklopedie* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demografie_historick%C3%A1

⁹ KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, s. 27.

nebo vypuzením v době, kdy ještě vývojové stadium plodu nedosáhlo svého vrcholu, kdy je dle platných ustanovení považováno za dítě. Úroveň potratovosti je značnou mírou závislá na způsobech omezování plodnosti propagováním antikoncepčních produktů a celkovou psychologickou atmosférou v zemi. V České republice dle statistik rozlišujeme miniinterupce, další legální umělá ukončení těhotenství, samovolné potraty a ostatní potraty. Při analyzování procesu potratovosti se klade zřetel na výskyt potratů ve vztahu k celé populaci zejména tedy k ženám v reprodukčním věku nebo k živě narozeným dětem. *Hrubá míra potratovosti (hmpo)* je nejzákladnějším ukazatelem, který je vymezen jako *počet všech potratů (A)* na 1000 *obyvatel středního stavu (P)*.

$$hmpo = \frac{A}{P} \cdot 1000$$

Tento vzorec má ovšem podobně jako základní vzorec výpočtu porodnosti pouze orientační charakter. Srovnáním hrubé míry porodnosti vyplývá, že v obdobích vyšší porodnosti, klesá úroveň potratovosti a naopak. Tento vzorec se dá tedy opět zdokonalit tím, že budeme vztahovat potraty pouze k ženám v reprodukčním věku 15-49 let. *Obecná míra potratovosti (ompo)*, udávající *počet potratů (A)* na 1000 *žen v reprodukčním věku ($P_{15-49}^{\text{ž}}$)*.¹⁰

$$ompo = \frac{A}{P_{15-49}^{\text{ž}}} \cdot 1000$$

1.6.3 Migrace

Migrace neboli zjednodušeně stěhování označuje prostorový pohyb lidí přes státní hranice. Jde tedy o pohyb určité části obyvatelstva, ať už trvale nebo v kratším či delším období. Termín migrace nemusí být používán pouze pro mobilitu člověka, zahrnuje také migraci rostlin a živočichů. Vzhledem k důležitosti migrace byla vyvinuta řada indikátorů pro sledování či měření její intenzity. Data o migraci jsou však často nedostupná nebo neúplná. Česká republika je od roku 1950 jednou z mála zemí s relativně dobrou statistikou stěhování. Avšak s tím, jak klesá ochota obyvatel vyplňovat výkazy statistik stěhování, se postupně snižuje vypovídací hodnota dat. Základní údaje zahrnují počet přistěhovalců. Tzv. *objem migrace* je součet *hrubé imigrace* a *hrubé emigrace* z územní jednotky za určité časové období. V ČR se dá počítat za celý stát, jednotlivé kraje, okresy a obce. Není stejný jako počet přistěhovalců, protože někteří z nich se mohou stěhovat několikrát do roka.

¹⁰ KALIBOVÁ, Květa. *Úvod do demografie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, s. 29.

Čistá migrace je rozdíl mezi počtem přistěhovalých a počtem vystěhovalých, známý také jako nárůst, či pokles migrace nebo saldo migrace. Spolu s přirozeným přírůstkem je základním údajem pro bilanci populace na sledovaném území.

Čistá imigrace označuje kladné migrační saldo a čistá emigrace je záporné migrační saldo. Celkový počet imigrantů na 1 000 obyvatel středního stavu za určité období se nazývá *hrubá míra imigrace* stejně tak jako *celková míra emigrace*, která je konstruována obdobně. Celkový počet migrantů se stejným výchozím bodem a stejným místem příjezdu vytváří migrační toky, které následně ovlivňují strukturu osídlení. Sociologie věnuje zvláštní pozornost migraci a emigraci a dopadu migrace na místní sociální a profesní struktury, požadavky na bydlení, pracovní příležitosti, vzdělávací zařízení a lékařské služby. Analyzování migrace a vedení dat o této problematice je velice důležité, neboť tvoří důležitý faktor, co se natalitní a populační politiky týče.¹¹

1.7 Historie natality v Evropských zemích

V současné době je populační a věková struktura evropské populace, včetně dalšího vývoje demografického stárnutí, stále více určována především změnami v plodnosti, jelikož úroveň úmrtnosti se stabilně usadila na nízké úrovni a nadále se zlepšuje. Evropa má ovšem v současnosti jednu z nejnižších porodností na světě a má tendenci zůstat v nízkých hodnotách nebo dokonce velmi nízkých, což v dlouhodobém horizontu nezaručuje demografické oživení a obnovu populace.¹²

Demografický proces a s tím i spojená porodnost se v průběhu naší existence velmi vyvíjeli. Tento vývoj můžeme rozdělit do tří fází. První fáze byla zapříčiněna dvěma světovými válkami, kdy došlo k velkým ztrátám na lidských životech během obou válek a poklesu emigrace v důsledku první světové války. Druhá fáze, která je vymezena demografickým úbytkem v důsledku druhé světové války a je vyznačována novým poválečným uspořádáním, ale také novým růstem porodnosti a snížením úmrtnosti, který udržoval v chodu vývoj zemí západní Evropy a zejména obnovení mezinárodní migrace. Třetí fáze zahrnující posledních 30 let 20. století, která je vyznačována nízkou plodností, stárnutím populace a úbytkem migrantů směřujících do Evropy. Oproti druhé fázi byla uskutečněna regulace slibů a pravidel.¹³

¹¹ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A., *Demografie (nejen) pro demografy. 3. přepracované vydání.* Praha: SLON, 2009, s. 66-68.

¹² KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 170

¹³ LIVI BACCI, Massimo. *Populace v evropské historii.* 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2003, s. 199-202.

Koncem 20. století došlo v České republice ke značnému poklesu počtu narozených dětí. Tuto etapu můžeme rozdělit do dvou období. V prvním období (1991-1996) byl zaznamenán každoroční pokles plodnosti, zatímco ve druhém období (od roku 1997) došlo ke stabilizaci na nižších hodnotách, než v roce 1990, tedy pod hranici 1,2 dítěte na ženu.¹⁴

Výrazný nárůst porodnosti byl zaznamenán od roku 2014 do roku 2019, kdy horní hodnota dosahovala čísla 1,71 živě narozených dětí na jednu ženu. V současné době se Česká republika řadí do horní poloviny úrovně plodnosti, konkrétně je to tedy 1,68 dítěte na jednu ženu, což je lehce nad evropským průměrem.

¹⁴ PAVLÍK, Z a kolektiv, *Populační vývoj České republiky*. Praha: DemoArt, 2001., s. 35.

2 Státní sociální podpora v České republice

Tato kapitola se bude vztahovat na státní sociální podporu pouze v České republice. Státní podpory jiných členských států EU budou podrobněji vysvětleny a definovány ve čtvrté kapitole, aby nedocházelo k nepřehlednosti.

Státní sociální podpora slouží státu k úhradě výživného na dítě a rodinu a dalších základních osobních potřeb a je poskytována v řadě sociálních situací. V určitých situacích se státní sociální podpora poskytuje podle výše příjmu. Náklady na státní sociální podporu nese stát. Dávky státní sociální podpory jsou dávky vycházející z výše příjmu.

Patří mezi ně přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Ostatní dávky jsou rodičovský příspěvek a pohřebné. Ústavy státní sociální podpory, které spravuje stát podle tohoto zákona, jsou Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočky hlavního města Prahy (dále jen "krajské pobočky Úřadu práce") a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Kromě sociální dávky „pohřebné“, můžeme považovat všechny sociální dávky, jako přímou podporu růstu porodnosti. Rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné, by měly motivovat populaci v reprodukčním věku k tomu, aby začali přemýšlet o rodině a dítěti.¹⁵

2.1 Nástroje podpory rodin

Koncepce právních norem státní sociální podpory umožňuje realizovat přímou podporu rodin. Vytvářejí podmínky pro individuální řešení sociální situace rodiny, ve které rozhodující iniciativa náleží rodině a stát organizuje sociální solidaritu jako jeden z hlavních principů sociální politiky pro rodiny.

V praxi to znamená přehodnocení stávající koncepce státních dávek nebo nastavení nových, neřešených sociálních podmínek a přesun některých dávek ze systémů nemocenského pojištění a sociální pomoci do systému státní sociální podpory pro zajištění větší transparentnosti celého systému sociálního zabezpečení.

Východiskem pro stanovení úrovně hladiny nejdůležitějších dávek, které je pro zvyšování příjmů domácnosti nejvýznamnější, byla úroveň životního minima, která je určována podle zákona o životním minimu valorizována v závislosti na rostoucí hodnotě životních nákladů. Podle charakteru sociální dávky a konkrétního příjmu rodiny se výše většiny dávek odvíjela

¹⁵ *Finance: daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/duchody-a-davky/socialni-davky/narok-na-socialni-davky/narok-na-davky/davky-statni-socialni-podpory/>

a v současnosti odvíjí od různých násobků životního minima. Zákon zároveň dává možnost konfrontovat minimální životní náklady občanů i celých rodin s jejich pracovními, či dalšími příjmy. Toto komplexní ověřování příjmů domácností bylo nezbytnou podmínkou pro přesné zacílení státní sociální podpory tak, aby bylo efektivnější tam, kde je to naléhavě potřeba. Definice základních pojmů, jako je rodina, dítě, příjem a životní minimum rodiny jsou rovněž klíčové pro realizaci nového konceptu.¹⁶

2.1.1 Rodičovský příspěvek

Nárok na dávku rodičovského příspěvku upravuje § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Při podání žádosti si rodič sám zvolí podmínky vyplácení rodičovského příspěvku, tedy především délku vyplácení příspěvku, od které se odvíjí také měsíční částka. Pokud si zvolí, že chce dostávat vyšší měsíční částku, bude mu vyhověno na úkor počtu strávených měsíců doma s dítětem.

Rodiče, kteří po celý kalendářní měsíc osobně, plně a řádně pečují o nejmladší dítě v rodině, mají nárok na rodičovský příspěvek, a to až do vyčerpání celkové částky nebo nejpozději do 4 let věku daného potomka. Pokud jsou oba rodiče způsobilí pečovat o dítě v kalendářním měsíci, tedy mají každý nárok na dávky po určitou dobu v měsíci, pak lze rodičovský příspěvek vyplácet pouze jednomu z nich, nejlépe po vzájemné dohodě.

Co se týče výše příspěvku na péči, tak v současnosti je to 300 000 Kč v rámci péče o jedno dítě. Jakmile se však nejmladšími členy rodiny stanou dvojčata nebo se narodí více dětí současně, výše rodičovského příspěvku se úměrně zvyšuje na 450 000 Kč. Příjem rodiče pobírajícího sociální dávky se nijak nesleduje, může si tedy zlepšit rodinnou situaci výdělečnou činností, ale v tu dobu se o dítě musí starat jiná zletilá osoba.¹⁷

2.1.2 Přídavky na dítě

Tato dávka je upravena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Přídavek na dítě je základní dlouhodobá sociální dávka, která pomáhá rodinám s dětmi hradit náklady na výživu a výchovu nezaopatřených dětí. Výše příspěvku se odvíjí od věku nezaopatřených dětí se třemi věkovými hranicemi a dvěma různými výměrami podle druhu příjmu. U dětí do 6 let je základní částka přídavku na dítě 500 Kč a zvýšená činí 800 Kč. U dětí od 6 do 15 let je to částka 610 Kč a 910 Kč. Přídavky na děti od 15 do 26 let jsou 700 Kč

¹⁶ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. 5., přepracované a aktualizované vydání, Praha: Codex Bohemia, 2010, s. 384-385.

¹⁷ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

a 1 000 Kč. Nárok na tuto sociální dávku se vztahuje na nezaopatřené děti žijící v rodinách s rozhodným příjmem nižším než 3,4násobek životního minima rodiny. Má-li některý z posuzovaných příjem v každém kalendářním měsíci rozhodného období:

- ze závislé činnosti alespoň ve výši částky životního minima jednotlivce,
- ze samostatné činnosti,
- z dávek nemocenského pojištění,
- z dávek důchodového pojištění,
- z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci,
- z příspěvku na péči o osobu do 18 let věku, nebo
- z rodičovského příspěvku, pokud je poskytován po vyčerpání peněžité pomoci v mateřství,

náleží nezaopatřenému dítěti přídavek na dítě ve zvýšené výměře.

Další podmínky nároku na přídavek:

O přídavek na dítě se podává jen jedna žádost, následně jsou posuzovány vždy příjmy za předchozí čtvrtletí a je do nich zahrnutý také rodičovský příspěvek.¹⁸

Pokud jsou rodiče dítěte rozvedeni, je dítě posuzováno s rodičem, se kterým sdílí společnou domácnost. Pokud je dítě po rozvodu svěřeno do střídavé péče nebo společné péče obou rodičů, je posuzován rodič určený na základě dohody těchto rodičů. Pokud je nezaopatřené dítě v přímém zaopatření ústavu, tedy v dětském domově, či jiném zařízení poskytující péči o děti, je posuzováno samostatně. Nárok vzniká dnem podání žádosti a nárok na výplatu lze uplatnit maximálně 3 měsíce zpětně.¹⁹

2.1.3 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení upravuje § 24 – § 27 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.²⁰

Je-li vlastníkem bytu manžel/manželka, může o příspěvek na bydlení požádat i druhý z manželů na základě práva bydlení vyplývajícího z vlastnických práv druhého manžela. Za nájemce nebo

¹⁸ Státní sociální podpora: kdo má nárok na dávky? [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/statni-socialni-podpora/>

¹⁹ Přídavek na dítě: Průvodce [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/pridavek-na-dite>

²⁰ § 24 - § 27 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

podnájemce bytu se považuje osoba uvedená v nájemní smlouvě jako nájemce nebo podnájemce. Má-li nárok na příspěvek na bydlení více oprávněných osob, lze příspěvek na bydlení vyplatit pouze jednou, a to na základě dohody mezi těmito osobami.²¹

Za vlastníka bytu se považuje i osoba, která byt užívá na základě disponibility celého bytu (tzv. věcná břemena). Nárok na dotace na bydlení mohou mít v roce 2022 i vlastníci, kteří budovy využívají k osobní nebo rodinné rekreaci. Bytem se rozumí soubor místností nebo jedna obytná místnost, která svou technickou strukturou a vybavením splňuje požadavky na trvalé bydlení a je k tomuto účelu určena nebo zkolaudována jako byt podle stavebního zákona. Bydlení se pro mnoho mladých lidí stává čím dál tím větším problémem. Právě z toho důvodu v řadě zemí evropské unie existuje právě příspěvek na bydlení, v Česku jej spravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), o kterém pojednává *zákon č. 117/1995 Sb. Zákon o státní sociální podpoře*. Mladí lidé, ale ani rodiny s dětmi však netvoří specifickou skupinu velikost příspěvku je pouze nepřímým odrazem velikosti rodiny) a pro vstup je omezena dotační podpora Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) – došlo ovšem k velkým změnám. Dnes už se nejedná o přímou podporu mladých lidí nebo mladých rodin s dětmi.²²

2.1.4 Podmínky nároku na příspěvek na bydlení

Podmínky nároku na získání příspěvku na bydlení jsou podle *24 § zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře* následující:

- Náklady na bydlení hrazené v rozhodném období převyšují součin rozhodných příjmů všech společně posuzovaných osob a koeficientu 0,30 a na území hl. m. Prahy 0,35.
- Rozhodný příjem všech společných posuzovatelů násobený koeficientem 0,30 a koeficientem 0,35 v rámci hlavního města Prahy není vyšší než zákonem stanovená výše normativních nákladů na bydlení.

Obecně se vypočítává pomocí vzorce:

- $\text{Příjem} \times 0,30$ (nebo v Praze 0,35) > náklady na bydlení = nárok na příspěvek na bydlení zaniká.
- $\text{Příjem} \times 0,30$ (nebo v Praze 0,35) < náklady na bydlení = nárok na příspěvek na bydlení vzniká.

²¹ § 24 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²² *Příspěvek na bydlení: Úřad práce ČR* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-bydleni1>

Příspěvek na bydlení se vyplácí měsíčně a končí nejpozději v kalendářním měsíci následujícím po měsíci po skončení kalendářního měsíce, ve kterém náleží. Pokud dávka nedosahuje 100 Kč měsíčně, vyplácí se po skončení kalendářního čtvrtletí, do kterého dávka náleží, nejpozději však do konce kalendářního měsíce následujícího po aktuálním kalendářním čtvrtletí.²³

2.1.5 Porodné

Porodné je sociální dávka, kterou upravuje *§ 44 a následné ustanovení zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů*, ve které stát vyplácí rodinám s nízkými příjmy jednorázově příspěvek k pokrytí nákladů souvisejících s narozením prvního nebo druhého dítěte.²⁴

Nárok na tuto dávku je vázán na pevnou hranici příjmu domácnosti, takže v kalendářním čtvrtletí předcházejícím tomu, kdy se dítě narodilo, musí být rozhodný (čistý) příjem domácnosti nižší než 2,7násobek jejího životního minima. Porodné je stanoveno pevnou částkou a může být pobíráno maximálně dvakrát na rodinu, a to buď při narození prvního nebo druhého dítěte, nebo při převzetí do péče prvního nebo druhého dítěte, která nahrazuje rodičovskou péči ovšem pouze do jednoho roku dítěte, pokud je dítě prvním nebo druhým dítětem této osoby. Nárok na porodné má osoba i v případě, že před převzetím dítěte do náhradní péče, vznikl nárok na příspěvek jeho vlastním rodičům. Nárok na porodné vzniká dnem narození dítěte nebo převzetím do náhradní péče rodičů, dnem převzetí se rozumí den nabytí právní účinnosti rozhodnutí o převzetí dítěte do trvalé nebo náhradní péče. V současné době je porodné na první dítě 13 000 Kč a porodné na druhé dítě 10 000 Kč. Pokud jde o porodné na dvojčata, stát vyplácí jednorázově 23 000 Kč.²⁵

O tuto dávku je nutné zažádat na příslušném úřadě práce, kde je potřeba vyplnit formulář. Žádost lze také podat elektronicky, v případě, že podávající osoba vlastní elektronický podpis.

²³ § 24 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 44 a následné ustanovení zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

²⁵ *Porodné: Úřad práce ČR* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/porodne>

V současné době poskytují tyto kvalifikované certifikáty s IK MPSV (Identifikátorem klienta MPSV) tyto společnosti:

- První certifikační autorita, a.s. (I.CA) – informace o získání IK MPSV.
- PostSignum QCA – informace o získání IK MPSV.
- eidentity.cz – informace o získání IK MPSV.²⁶

2.1.6 Mateřská dovolená

Státní sociální politika má k dispozici mnoho nástrojů na podporu rodin s dětmi. V zásadě je můžeme rozdělit do dvou kategorií: přímé nástroje finanční (daňové úlevy, odpočty, dávky atd.) a nefinanční (služby péče o děti) a další služby pro rodiny s dětmi) a na formální nástroje (společnost uznává důležitost mateřství a rodičovství).

Jedno z prvních opatření, se kterým se rodiče setkají je mateřská dovolená a finanční podpora s ní spojená. Toto opatření spojuje jak uznání těhotenství a formálních projevů mateřství jako společensky významných funkcí zasluhujících speciální zacházení, tak finanční kompenzace za dočasnou ztrátu zaměstnání.²⁷

Zaměstnavatelé poskytují mateřskou dovolenou matkám maximálně 28 týdnů (37 týdnů v případě dvojčat nebo vícččat). Nastávající maminka může nastoupit na mateřskou dovolenou osm až šest týdnů před termínem porodu a termín nástupu si může určit sama. Tento fakt je stanoven dle § 195 zákona č. 262/2006 Zákoníku práce.²⁸

²⁶ *Porodné: Průvodce* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/porodne>

²⁷ MITCHELL, Eva. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, s. 37.

²⁸ § 195 zákona č. 262/2006 Zákoníku práce.

Praktická část

3 Metodika a cíl praktické části

Cílem této bakalářské práce je především analyzovat a komparovat rodinné dávky sloužící jako finanční podpora pro rodiny v tomto případě především rodiny s dětmi ve vybraných státech EU. Konkrétně jsou to státy: Česká republika, Švédsko, Francie a Slovenská republika. Pro tuto práci byly zvoleny následující dílčí cíle.

- a Rešerše odborných zdrojů, které se zabývají nástroji na podporu rodin s dětmi.
- b Deskripce a analýza vybraných dávek státní sociální podpory pro rodiny s dětmi v České republice, Švédsku, Francii a ve Slovenské republice.
- c Komparace vybraných dávek pro podporu rodin s dětmi.
- d Návrh na zlepšení oblasti podpory rodin s dětmi v České republice.

Metody zvolené v této bakalářské práci budou následující: komparace, analýza, rešerše a deskripce. Tyto metody jsou zvoleny z důvodu jednoduchosti a jsou používány při psaní stejných, či podobných typech prací. Z důvodu zvoleného tématu zapadají tyto metody do celého konceptu cíle bakalářské práce. Forma komparace dopomáhá zvládnout porovnání v grafech a tvoří přehledné spektrum všech důležitých informací. Na základě analýzy se dají lépe vyjádřit rozdíly různých skutečností ve vybraných státech. Objevují se zde také tabulky, které mají podobnou funkci jako grafy. Tabulky obsahují zjednodušený analytický podklad, poskytující základní informace, které jsou vypovídající o srovnávaných skutečnostech a sledovaných problémech, zda je vlastnost shodná, či odlišná. Srovnávání může mít samozřejmě i odlišné modifikace.²⁹

²⁹ OCHRANA, František. *Metodologie vědy: úvod do problému*. V Praze: Karolinum, 2009, s. 27.

4 Systémy podpory natality ve vybraných zemích EU

V této kapitole se zaměříme především na zajímavé systémy podpory mladých rodin a dětí ve Švédsku, Francii a na Slovensku. Tyto státy byly vybrány z důvodu toho, že dosahují nejvyšších hodnot, co se týče počtu živě narozených dětí na 1000 žen v EU. Kapitola obsahuje také tabulky a grafy, které obsahují data o míře plodnosti a porodnosti za určité časové období.

4.1 Natalita a její podpora ve Švédsku

Švédsko si co se týče rovnováhy práce a rodiny počíná poměrně úctyhodně. Průměrně připadá na jednu Švédku 1,7 dítěte, zatímco průměr v EU činí zhruba 1,54 dítěte na ženu. S tím souvisí také počet pracujících žen (mezi 15 a 74 rokem), který je relativně vysoký, 64,4 %. Rodinná politika ve Švédsku se snaží najít řešení a podporu v ohledu pracovního a soukromého života všech mužům i ženám a zajistit jim tak rovnoprávnost.

Podpora je zde poskytnuta všem rodičům a jejím cílem je, aby byla zajištěna dostupnost mateřské školy pro všechny děti. Tohoto závěru bylo dosaženo v 70. letech 20. století, kdy byla veřejná péče o děti upravena a rozšířena, aby usnadnila živobytí rodinám se dvěma pracujícími rodiči.

Švédsko se v roce 1974 stalo první zemí světa, která nahradila mateřskou dovolenou podle pohlaví na rodičovskou dovolenou. Každý pár měl podle takzvaného rodičovského pojištění nyní nárok čerpat šest měsíců volna na jedno dítě. Otec však mohl své dny volna přepsat na matku, v důsledku čehož o dvě desetiletí později využívaly 90% otcovské dovolené ve Švédsku pouze matky.

Roku 1995 byl zaveden jeden z prvních takzvaných *pappamånad*, což může být volně přeloženo jako „tatínkový měsíc“, kdy všichni pracující otcí dostali nově 30 dnů dovolené vyhrazené na základě principu „použij nebo ztrat“. Pokud tedy otec nevyužil tento měsíc volna v práci, manželé přišli o jeden měsíc placené dovolené. V roce 2002 byla tato dovolená pro otce prodloužena na dva měsíce a v roce 2016 dokonce na tři „tatínkové měsíce“. V dnešní době otcové vybírají zhruba 30 % z celkových dní volna, které mají k dispozici. Ve Švédsku funguje také mnoho mužských chův. Někteří jim přezdívají „latte dads“.³⁰

³⁰ *Gender equality: Welcome to Sweden* [online]. Copyright © 2021, Stockholm: Švédský institut, [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://sweden.se/life/equality/gender-equality>

Tabulka č. 1 Vývoj porodnosti ve Švédsku

Vývoj porodnosti ve Švédsku 2012-2022		
Rok	Porodnost	Tempo růstu
2022	11.764	-0.260 %
2021	11.795	-0.270 %
2020	11.827	-0.260 %
2019	11.858	-0.260 %
2018	11.889	-0.140 %
2017	11.906	-0.140 %
2016	11.923	-0.150 %
2015	11.941	-0.140 %
2014	11.958	-0.140 %
2013	11.975	0.160 %
2012	11.956	0.160 %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle: <https://www.macrotrends.net/countries/SWE/sweden/birth-rate>³¹

Švédská porodnost dosáhla v roce 2020 nejnižší hodnoty za posledních 10 let a klesla na 1,66 dítěte na ženu. V roce 2021 se opět mírně zvýšila, ale v posledním desetiletí neustále klesá. Plodnost je definována jako počet dětí, které žena bude nebo může mít na konci svého

³¹Sweden birth rate [online]. Washington, 2022 [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/SWE/sweden/birth-rate>

reprodukčního věku. Celková porodnost zaznamenala podobný pokles a do roku 2021 klesla na 11 narozených na 1 000 obyvatel a přirozené tempo růstu neustále klesá.

Graf č. 1: Míra plodnosti ve Švédsku 2011-2021

Zdroj: Vlastní zpracování, dle: <https://www.statista.com/statistics/525511/sweden-fertility-rate/>³³

Na prvním grafu můžeme pozorovat, jak během deseti let klesala míra plodnosti ve Švédsku, kdy svého nejnižšího bodu dosáhla v roce 2020, přičemž její hodnota činila 1,66 dítěte na jednu ženu v reprodukčním věku, zatímco v roce 2011 tato hodnota dosahovala čísla 1,9. Míra plodnosti udává počet živě narozených dětí ženám v reprodukčním věku, které připadají na 1000 žen v tomto věku. Přes všechny tyto negativní faktory poklesu porodnosti švédská populace nadále roste. Každý rok se rodí více dětí, než umírá lidí, což vede k růstu populace. Hlavním důvodem pokračujícího růstu populace je však aktivní příliv přistěhovalců, zatímco odchod občanů ze země je nízký. Švédsko má jednu z nejvyšších měr porodnosti v Evropě za rok 2021, a to i přesto, že porodnost v zemi za posledních 10 let klesala. Vyšší porodnost má pouze Turecko, naopak nejnižší má Bosna a Hercegovina, které ovšem nejsou členy EU,

³³Sweden fertility rate 2021: Statista [online]. New York: Statista, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/525511/sweden-fertility-rate/>

ale geograficky jsou Evropy součástí. Poměrně vysoká porodnost ve Švédsku je tedy značně ovlivněna sociálními dávkami státu, mezi které patří i placená dovolená pro oba rodiče.³⁴

4.2 Švédská rodinná politika a její podpora

Rodinná politika ve Švédsku má již dlouhou tradici, neboť se posouvá už od 30. let 20. století. Zrod této rodinné politiky doprovázely značné populační problémy, ale také důraz na rovnoprávnost životní úrovně:

- Bezdětných lidí vůči těm s dětmi.
- Neúplných rodin vs úplných rodin.

Rodinná politika si zakládá na souhrnné sociální ochraně, ve které se snaží nabídnout rozsáhlé služby rodinám, jako například vysoce dotovanou péči o děti, bezplatnou zdravotní a zubní péči, či knihovnické služby.³⁵

Švédsko, vynakládající více než tři procenta HDP na dávky související s dětmi a rodinami, se může pyšnit jedním z nejvyšších podílů v EU vynaložených na tuto oblast. Hlavní principy rodinné politiky jsou v souladu se švédskou ideologií založenou na prosperitě. To jsou státní všeobecné dávky, poskytované v hotovosti nebo prostřednictvím služeb.

Je třeba poznamenat, že daňové úlevy nikdy nebyly součástí švédského sociálního zabezpečení. Vzhledem k progresivní daňové sazbě by takový návrh nepřiměřeně zvýhodnil osoby s vysokými příjmy, což zjevně není cílem přerozdělovací sociální politiky.

Rodinná politika Švédska je také úzce spojena s politikou trhu práce, a to díky vidiny práce pro každého jednotlivce, aby se mohl samostatně uživit. Nejdůležitějšími prostředky, kterými lze realizovat tento záměr jsou: poskytování služeb péče o děti prostřednictvím jeslí a mimoškolních služeb, pojištění rodičů s právem na ochranu zaměstnání, rodinné slevy a další rodinné dávky.³⁶

³⁴Sweden fertility rate 2021: Statista [online]. New York: Statista, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/525511/sweden-fertility-rate/>

³⁵MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2004, s. 117

³⁶Family Policies: Sweden (2014) | *Splash-DB* | *SPLASH DB* [online]. Berlín: Maria Stanfors & Cecilia Larsson, 2014 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://splash-db.eu/policydescription/family-policies-sweden-2014/>

4.3 Kdo má nárok na rodičovský příspěvek ve Švédsku a jaká je jeho výše

Na rodičovský příspěvek máte nárok v případě že:

- zůstáváte doma s dítětem místo práce, studia nebo hledání zaměstnání
- jste rodičem nebo máte dítě ve své péči
- jste potenciálním adoptivním rodičem
- jste manželé nebo žijete s rodičem dítěte ve společné domácnosti
- jste pojištěni ve Švédsku

Rodičovský příspěvek je vyplácen po dobu 480 dnů na jedno dítě. Během 390 dnů náhrada vychází z daného příjmu (tyto dny jsou označovány jako dny na úrovni nemocenských dávek). Pro dalších 90 dnů je náhrada stanovena na 180 SEK za den (to jsou dny minimální úrovně pro udělení grantu).³⁷

4.4 Rodičovská dovolená, jako systém podpory natality ve Švédsku

Jedním z prvních principů genderové rovnosti ve Švédsku je, že každý, bez ohledu na pohlaví, má právo pracovat a žít sám, a tedy má právo na sladění pracovního a rodinného života. Na národní úrovni tento princip také pokládá základy ekonomiky. Švédsko již dlouho zavádí politiku, podle níž se do pracovní síly dostává stejný počet mužů a žen – jinými slovy co nejvíce lidí – s cílem podpořit růst země.

Švédské úsilí o dosažení rovnosti žen a mužů se z velké části vyplatilo. V posledním žebříčku zemí OECD z hlediska participace pracovní síly je Švédsko na prvním místě.

Rodiče ve Švédsku mají nárok na 480 dní placené rodičovské dovolené, když se narodí nebo adoptuje dítě. Každý rodič (pokud jsou dva) má nárok na 240 z těchto dnů. Pokud se dítě narodí v roce 2016 nebo později, má každý rodič vyhrazeno 90 dní výhradně pro něj. Těchto 90 dní nelze převést na partnera/partnerku, pokud se rozhodne, že si je nevezme. Osamělí rodiče mají nárok na celých 480 dní. Podle statistik tvoří otcové ve Švédsku v současnosti v průměru 30 % veškeré placené rodičovské dovolené. Od jednoho roku věku mají děti ve Švédsku právo nastoupit do mateřské školy. Většina dětí takto nastoupí do školky a navštěvují ji až do šestého roku, kdy začíná povinná školní docházka. Dostupná péče o děti znamená, že většina rodičů

³⁷Parental benefit: *Försäkringskassan, Privatperson* [online]. Stockholm, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/when-the-child-is-born/parental-benefit>

ve Švédsku se po mateřské dovolené rozhodne vrátit do práce. Školy pro děti ve věku 6–19 let, tedy od „předškolní třídy“ až do střední školy, jsou plně financovány z daní, včetně obědů.

Pokud pracujete ve Švédsku a potřebujete si vzít volno z důvodu péče o nemocné dítě, můžete získat odškodnění prostřednictvím švédské sociální pojišťovny, která je k dispozici rodičům s dětmi do 12 let. Děti ve věku 12-15 let potřebují potvrzení od lékaře. Většina švédského zdravotnictví, včetně porodů, je dotována z daní.

Švédsko je přátelské k dětem. Od ramp pro kočárky po dětská hřiště a vyhrazené parky pro děti, Švédsko má spoustu veřejných prostranství a zařízení, kde se může bavit celá rodina. Většina nákupních center a knihoven má dětské oddělení. Švédsko má také silnou literární kulturu pro děti. Knihovny nabízejí dětské knihy v různých jazycích a často nabízejí aktivity, jako je malování, tvoření a zpívání. Švédsko je prostě země přátelská k rodinám. Při stolování venku má většina restaurací vysoké židličky pro kojence a batolata a mnohé mají přebalovací pulty na toaletách.³⁸

4.5 Poskytování péče o děti ve Švédsku

V roce 1943 zavedla švédská vláda dotovanou péči o děti, i když veřejná péče o děti byla zpočátku v menším měřítku, především proto, aby doplnila stávající jesle provozované charitativními organizacemi a školky, které byly dostupné spíše pro vyšší třídy. Vládní dotace od roku 1943 by však měly být chápány jako prohlášení a politická orientace na veřejnou zdravotní péči dostupnou všem ženám. Uskutečnění této tužby však trvalo několik let.

Během 50. let 20. století se počet zařízení denní péče téměř nezvýšil. Rozšiřování kapacit veřejných jeslí a rodinných jeslí začalo až v 60. letech a zrychlilo se v 70. letech 20. století, kdy se stalo prioritou politiky a uvažovalo se o zvýšení zaměstnanosti žen s malými dětmi a vytvoření domácnosti s dvojitým příjmem.³⁹

V polovině 70. let činily poplatky pouze 15 % nákladů. To také přispělo k pozitivnímu dopadu péče o děti na nabídku pracovní síly žen. V roce 1972 jen 12 % dětí ve věku 1-6 let bylo ve veřejné péči. V roce 1980 to bylo 36 %. Zástupci ústřední vlády a místních úřadů se aktivně zapojili do rozšiřování tolik potřebných zařízení pro péči o děti a poskytli jim značné dotace.

³⁸Work–life balance: *Welcome to Sweden - sweden.se* [online]. Stockholm, 2021 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://sweden.se/life/society/work-life-balance>

³⁹<https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/SEK-svedska-koruna/> 1SEK = 2,37 Kč, ke dni 10.4.2022

Na počátku 50. a koncem 80. let se postoje k této problematice výrazně změnilý. Řada oficiálních parlamentních zpráv v 60. a 70. letech diskutovala o kvalitě péče o děti a o tom, jak by veřejná péče o děti mohla sloužit jako zdroj nebo doplněk rodinné péče o děti. Jejich argumenty a doporučení často přesahovaly rámec péče o děti. Pomoc ze strany ústřední vlády a místních orgánů byla rovněž vnímána jako doplněk a někdy i kompenzace nedostatku zdrojů rodiny. Přesun v reprodukční odpovědnosti z rodinné péče o děti na péči veřejně organizovanou získal legitimitu také díky víře ve schopnost těchto institucí poskytnout dětem sociální dovednosti považované za nezbytné.

Od 90. let 20. století se objevily větší rozdíly mezi institucemi péče o děti, které respektují vzdělávací metody, a tím, jak fungují (veřejné, soukromé nebo partnerské). V roce 1990 více než polovina (57 %) dětí ve věku 1-6 let dostávala veřejnou péči o děti. V roce 1997 to bylo 73 %. Rozsáhlé služby jeslí/předškolních zařízení se postupem času staly populárnějšími. V roce 2008 reformy zaměřené na zlepšení kvality vzdělávání v oblasti péče o děti se zasloužily o zavedení systému poukázek, aby rodiče měli více možností v různých typech péče o děti.

V roce 2012 bylo evidováno v péči o děti 84 % dětí ve věku 1–5 let, což výrazně převyšuje finanční prostředky EU a dokonce přesahuje cíle EU v oblasti péče o děti. Veřejná péče o děti je zaručena všem rodičům a funguje celý den. Každá obec je odpovědná za zajištění péče o děti. Předškolní zařízení (*förskola*), známá také jako denní péče (*dagis*) je dostupná pro děti od 1 do 6 let (nyní pro děti od 1 do 5 let). Pro děti od 3 do 6 let je možné až 15 hodin bezplatného využívání péče týdně. Mimoto jsou náklady úměrné příjmu rodičů (maximálně však do výše cca 150 € měsíčně) a nepřímo souvisí s počtem dětí v rodině. Poplatky mohou činit až 3 % měsíčního příjmu domácnosti. Péče o děti je však silně dotována, rodiče utrácejí v průměru jen asi 10 % skutečných nákladů na docházku svých dětí do školky.⁴⁰

V roce 2008 švédská vláda zavedla rodičovský příspěvek, který dává rodičům s dětmi ve věku 1–3 let více možností při přechodu mezi rodičovskou dovolenou a prací. Příspěvky jsou spravovány místními úřady, ale nejsou realizovány ve všech obcích. Lze je kombinovat s placeným zaměstnáním, nikoli však s jinými dávkami sociálního zabezpečení. Vypláceny jsou rodičům během rodičovské dovolené, pokud není dítě zapsáno do veřejné péče o děti. Od 6 let mohou děti navštěvovat nepovinný předškolní rok zdarma, včetně teplého oběda. Je navržen tak, aby usnadnil přechod z předškolního zařízení/denní péče do školy a pomohl dětem zábavnou a nenáročnou formou (bez náročného studia a domácích úkolů)

⁴⁰ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

adaptovat se na školní prostředí a připravit se na základní školu. Programy se liší podle obce a je poskytována také mimoškolní péče.⁴¹

4.6 Natalita a její podpora ve Francii

Na základě současných projekcí se očekává, že počet obyvatel Francie dosáhne svého vrcholu v roce 2045 na 67,68 milionu, poté se do konce století pomalu sníží na 65,55 milionu. Za poslední desetiletí tempo růstu populace Francie prudce kleslo na 0,22 %. Tento růst bude v příštích několika letech ještě nižší, dokud se populační růst v roce 2045 nezmění na záporné číslo.

Francie byla kdysi nejplodnější zemí EU, její hodnoty se však začínají měnit. Francie má v současnosti porodnost zhruba 11 živě narozených dětí na 1 000 obyvatel a úmrtnost 9,1 na 1 000 obyvatel. Plodnost je 1.85 porodů na ženu a v posledních letech klesá. Údaje za rok 2011 potvrzují, že Francie jako celek roste rychleji než většina ostatních zemí světa. Ve skutečnosti jeho přirozený růst (bez údajů o imigraci) představoval téměř veškerý přirozený růst zaznamenaný v EU v roce 2003. V roce 2006 porodnost výrazně převyšovala úmrtnost. Země má také druhý nejvyšší počet dětí na rodinu v Evropě, což činí 2.01 dětí na ženu. Očekává se, že se ve Francii během příštích 40 let zvýší počet obyvatel o dalších 9 milionů lidí, čímž by se počet obyvatel země do roku 2050 zvýšil na zhruba 72 milionů. K dosažení této projekce musí porodnost zůstat zhruba stejná a úmrtnost musí klesnout. Roční čistá imigrace musí zůstat kolem 100 000.⁴²

⁴¹ Family Policies: Sweden (2014) | *Splash-DB* | *SPLASH DB* [online]. Berlín: Maria Stanfors & Cecilia Larsson, 2014 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://splash-db.eu/policydescription/family-policies-sweden-2014/>

⁴² France population 2022: *World population by country 2022* [online]. USA-Walnut, 2022 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/countries/france-population>

Tabulka č. 2: Vývoj porodnosti ve Francii

Vývoj porodnosti ve Francii 2012-2022		
Rok	Porodnost	Tempo růstu
2022	10.978	-0.580 %
2021	11.042	-0.590 %
2020	11.107	-0.570 %
2019	11.171	-0.570 %
2018	11.235	-1.940 %
2017	11.457	-1.910 %
2016	11.680	-1.870 %
2015	11.902	-1.840 %
2014	12.125	-1.800 %
2013	12.347	-0.760 %
2012	12.442	-0.760 %

Zdroj: Vlastní zpracování, dle <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/france/birth-rate>⁴⁴

Porodnost ve Francii podobně jako ve Švédsku, neustále klesá, zatímco v roce 2012 bylo ve Francii 12,442 živě narozených dětí na 1000 žen v reprodukčním věku, v roce 2021 bylo toto číslo téměř o 1,4 dítěte na ženu menší.

4.7 Francouzská rodinná politika a její podpora

Rodinná politika má ve Francii dlouhou historii, kdy plodnost bývá často politickým problémem. V porovnání se zeměmi OECD jsou veřejné investice do rodin s dětmi poměrně vysoké. Zatímco v roce 2017 Francie utratila asi 4 % HDP na rodinné dávky, hotovostní platby, služby a daňové úlevy pro rodiny, průměr OECD činil zhruba jen 2,9 %. V první řadě je veřejná podpora vždy směřována k minimalizaci dopadu dětí na životní úroveň domácností, tedy

⁴⁴ *France birth rate* [online]. Washington, 2022 [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/france/birth-rate>

k prospěchu všech rodin, včetně těch nejbohatších. Rostoucí obavy z problémů, jako je zaměstnanost, rovnost pohlaví a dětská chudoba, však postupně předefinovaly rozsah a obsah rodinných politik, které mají rodičům pomoci sladit práci s rodinným životem.

Francie vydává 1,1 % HDP na služby předškolního vzdělávání, což je více než průměr OECD, který činí 0,7 % HDP. V posledních desetiletích byla opatření na podporu rodiny utvářena dvojí volbou: možnost rodičů předškolních dětí (obvykle matkám) zůstat doma, nebo možnost jít do práce a poskytnout svým dětem v předškolním věku veřejnou péči. Pracující rodiče s malými dětmi pak prosperují z veřejné podpory v podobě hotovosti a služeb. Oproti tomu pracující rodiče často dostávají omezenou podporu od svých zaměstnavatelů.⁴⁵

4.8 Finanční podpora rodin ve Francii a jejich výše

Rodinné přídavky jsou vypláceny, pokud rodina žije stabilně ve Francii a pokud má skutečnou a trvalou odpovědnost za alespoň jedno dítě. Skutečné rodinné přídavky se vyplácí od druhého nezaopatřeného dítěte. Nárok na rodinný příspěvek má osoba, která je finančně odpovědná za své zákonné, přirozené, osvojené nebo i hostitelské dítě, pokud je tedy v její odpovědnosti.

Věkové limity pro nezaopatřené děti jsou následující:

- do věku 20 let pro všechny děti, které nepracují nebo jejichž měsíční plat nepřesahuje 952,74 € (příspěvek na postižené děti je dalších 855,02 €)⁴⁶,
- do 21 let na výplatu dávek na bydlení a rodinných přídávků,
- do 20 let pro vyplacení jednorázového měsíčního příspěvku.

Mezi další systémy podpory můžeme zařadit také rodinné přídavky, paušální měsíční příspěvek, příplatek k rodinnému příjmu nebo podporu rodinných příjmů, které si podrobněji vysvětlíme v další podkapitole.⁴⁷

⁴⁵ Family Policies: France (2014) | *Splash-DB* | *SPLASH DB* [online]. Berlín: Olivier Thévenon, 2014 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://splash-db.eu/policydescription/family-policies-france-2014/>

⁴⁶ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

⁴⁷ *France – Employment, Social Affairs & Inclusion* [online]. Brusel: Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1110&langId=en&intPageId=4532>

Všeobecné výživné

- Rodinné přídavky (Allocations familiales) jsou vypláceny od druhého nezaopatřeného dítěte. Částka se upravuje podle počtu dětí a příjmu rodičů.
- Měsíční paušální příspěvek se vyplácí rodinám s alespoň 3 nezaopatřenými dětmi, které ztratily nárok na některé rodinné přídavky, protože jedno nebo více dětí dosáhlo věku 20 let.
- Příplatek k rodinnému příjmu je vyplácen rodinám s minimálně 3 nezaopatřenými dětmi ve věku od 3 do 21 let v závislosti na příjmu.
- Podpora příjmu rodiny (Allocation de soutien familial) se vyplácí bez ohledu na příjem rodiny u každého dítěte včetně sirotka.

Příspěvek v raném dětství (Prestation d'accueil du jeune enfant, Paje)

- Pojistné při narození nebo adopci se vyplácí na základě příjmu při narození dítěte nebo v době adopce dítěte mladšího 20 let.
- Základní příspěvek následuje po uhrazení pojistného při narození nebo osvojení. Výplata závisí na příjmu od měsíce následujícího po porodu do posledního dne kalendářního měsíce před 3. narozeninami dítěte (nebo 3 roky od měsíce následujícího po osvojení, až do věku 20 let).
- Sdílený příspěvek na vzdělávání dítěte (PreParE) umožňuje jednomu nebo oběma rodičům zastavit nebo omezit činnost při péči o děti do 3 let (až do 20 let v případě adopce).
- Příplatek za volnou volbu aktivity (Complément de libre choix du mode de garde) se vyplácí rodině nebo osobě, která přímo zaměstnává někoho, kdo se jim stará o dítě do 6 let nebo dítě umístí do mikrojeslí.⁴⁹

Zvláštní příplatky

- Příspěvek na vzdělání zdravotně postiženého dítěte (Allocation d'éducation de l'enfant handicapé) se vyplácí nezávisle na příjmu každému zdravotně postiženému dítěti do 20 let, které je umístěno do specializované školy nebo má zvláštní pomoc v domácnosti.

⁴⁹ France – Employment, Social Affairs & Inclusion [online]. Brusel: Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1110&langId=en&intPageId=4532>

- Příspěvek na návrat do školy (Allocation de rentrée scolaire) se vyplácí na základě příjmu za každé dítě ve věku od 6 do 18 let, které navštěvuje školu.
- Denní příspěvek na rodičovskou přítomnost (Allocation journalière de présence parentale) se vyplácí každému, kdo je odpovědný za péči o dítě do 20 let, které je nemocné nebo vážně zdravotně postižené, což znamená, že musí dostávat trvalou podporu a zvláštní péči.
- Příspěvek na rodinné ubytování (Allocation de logement familiale) je rodinný příspěvek určený k pokrytí části nákladů na bydlení (s prověřením majetkových poměrů), které platí rodina.
- Pojistné za stěhování (Prime de déménagement) se platí podle příjmu rodin s minimálně 3 nezaopatřenými dětmi a mají nárok na příspěvek na bydlení v novém ubytování.⁵⁰

4.9 Způsob výpočtu rodinných přídavků ve Francii

Způsob výpočtu rodinných přídavků: rodinné přídavky představují procento měsíčního výpočtového základu, který je stanoven na 414,40 € (duben 2021). Tento součet se každoročně 1. dubna přehodnocuje.

Níže uvedené částky jsou platné od 1. dubna 2021 do 31. března 2022 (před uplatněním CRDS (příspěvek na splácení dluhu na sociálním zabezpečení) ve výši 0,5 %.

Všeobecné výživné: výše rodinných přídavků se upravuje v závislosti na počtu dětí (od 2) a příjmu:

- maximální částka pro 2 děti: 132,61 €
- maximální hodnota pro 3 děti: 302,51 €
- maximální hodnota pro 4 děti: 472,42 €
- zvýšení od 14 let (neplatí pro nejstarší ze 2 dětí): 66,30 €

Maximální měsíční výše jednorázového příspěvku je 83,85 €. Základní měsíční částka příplatku k rodinnému příjmu je stanovena na 172,60 €. Ta může být zvýšena v závislosti na příjmu rodiny (258,92 €). Měsíční výše příspěvku na podporu rodinného příjmu se rovná 155,40 € (sirotci) nebo 116,57 € (bez otce nebo matky).

⁵⁰ France – Employment, Social Affairs & Inclusion [online]. Brusel: Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1110&langId=en&intPageId=4532>

Příspěvek v raném dětství (Paje):

- Pojistné při narození nebo při adopci je 952,08 € (narození) nebo 1904,17 € (adopce). Jedná se o stanovenou částku vyplácenou jednorázově.
- Základní příspěvek odpovídá 172,60 € nebo 86,30 € měsíčně (v závislosti na příjmu dětí narozených/osvojených od dubna 2018).
- V případě úplného zastavení činnosti činí výše sdíleného příspěvku na vzdělávání dětí (PreParE) 400,39 € měsíčně. Činí 258,83 € měsíčně, pokud příjemce pracuje méně než 50 % pracovní doby, a 149,31 €, pokud pracuje 50 až 80 % zaměstnání na plný úvazek.
- Výše příplatku za péči o dítě podle svobodné volby se liší podle věku dítěte, druhu péče a příjmu.

Zvláštní příplatky:

- Základní částka příspěvku na vzdělání zdravotně postiženého dítěte je 132,61 € měsíčně. Tato částka může být navýšena pro osamělého rodiče nebo podle potřeby pomoci či rozsahu handicapu dítěte.
- Výše příspěvku na návrat do školy se pohybuje od 371,80 € do 405,90 € v závislosti na věku dítěte (školní rok od roku 2020).
- Výše denního příspěvku na rodičovskou přítomnost je stanovena na 44,05 €, pokud příjemce žije s partnerem. Pokud se týká osamělého rodiče, zvyšuje se na 52,34 €. Pokud zdravotní stav dítěte vede ke značným měsíčním výdajům, může být přiznán příplatek ve výši 112,68 € (s testem na majetkové poměry).
- Výše rodinné dávky na bydlení závisí na příjmu, složení domácnosti, geografické poloze domu a výši nájemného. Simulaci výše příspěvku lze provést pomocí metody výpočtu CAF (Family Benefits office).
- Příspěvek na stěhování, který se vyplácí jednorázově, se rovná skutečně vynaloženým výdajům na stěhování, maximálně však 994,56 € na 3 nezaopatřené děti (82,88 € na každé další dítě).⁵¹

⁵¹ France – Employment, Social Affairs & Inclusion [online]. Brusel: Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1110&langId=en&intPageId=4532>

4.10 Natalita a její podpora na Slovensku

Podobně jako v České republice se i Slovensko v posledních letech potýká s nízkou mírou porodnosti a momentálně se tato hodnota pohybuje okolo 1,55 živě narozených dětí na 1 ženu v reprodukčním věku. Nicméně Slovenská vláda se s tímto problémem snaží vypořádat co nejlepším možným způsobem a zavádí zajímavé příspěvky pro mladé generace, které je mají motivovat k tomu, aby si děti pořídili co možná nejdříve. Mezi nejzajímavější dávkou pomoci můžeme zařadit například tzv. „těhotenské stipendium“, které je poskytováno těhotným studentkám na střední nebo vysoké škole a činí 200 € měsíčně. Ovšem slovenská rodinná politika je podle INESS příliš drahá. Jako takový doporučuje zrušit novou těhotenskou dávku nebo snížit počet žen, které na ni mají nárok. Podle INESS neexistuje opodstatnění v plošné podobě. Podle studie by změna pravidel pro dávky v těhotenství mohla ušetřit 50 až 60 milionů € ročně.⁵²

Dávkový systém rodinné politiky se podle výsledků studie neřeší, protože stát poskytuje transfery každé rodině bez ohledu na její příjmový status. Slovensko má přitom štedřejší systém dávek rodinné politiky než Česká republika, stejný model rodiny na Slovensku by od České republiky dostal o 17 % méně dávek. Výdaje na rodinnou politiku na Slovensku dosáhly 2,34 miliardy € ročně, což je přibližně rozpočet na celé základní a střední školství.⁵³

4.10.1 Peněžní dávky pro rodiny na Slovensku

Tato dávka finanční podpory je na Slovensku upravena zákonem: *Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*

Mateřská (materské): Mateřská je jednou z dávek nemocenského pojištění, které sociální pojišťovny vyplácejí matce dítěte nebo jiným pojištěncům pečujícím o dítě (např. otci dítěte, manželovi matky dítěte). Nárok na mateřskou však nemá automaticky matka dítěte nebo jiný pojištěnec, protože musí splňovat tyto podmínky:

- mít platné nemocenské pojištění (např. mít aktivní pracovní poměr) ke dni nástupu na mateřskou nebo být v ochranné lhůtě po skončení nemocenského pojištění,

⁵² <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

⁵³ *Rodinná politika na Slovensku: Skrátenie materské* [online]. Bratislava, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/rodinna-politika-na-slovensku-je-podla-iness-prilis-draha-navrhuj-u-skratit-matersku-davku-aj-dalsie-opatrenia/>

- v období dvou let mít sjednáno nemocenské pojištění po dobu nejméně 270 kalendářních dnů.⁵⁴

Pokud o mateřskou žádá matka nebo jiný pojištěnec jako OSVČ nebo dobrovolně nemocensky pojištěné osoby, které kromě splnění výše uvedených podmínek nesmí být v posledních 5 letech registrován jako osoba, která má nedoplatky (5 € se nepovažuje za nedoplatek).

Výše mateřské činí 75 % denního vyměřovacího základu nebo možného denního vyměřovacího základu a je vyplácena za kalendářní dny, ve kterých má matka nebo jiná pojištěnec nárok na mateřskou. Vypočtený denní vyměřovací základ nesmí přesáhnout maximální denní vyměřovací základ, který je v roce 2022 stanoven ve výši 74,50 €. Mateřská dovolená se vyplácí matce dítěte od začátku šestého týdne před lékařem stanoveným termínem porodu, nejdříve od osmého týdne před tímto datem až do uplynutí 34 týdnů od vzniku nároku, resp. 37 týdnů ode dne vzniku nároku, jde-li o osamělou matku, 43 týdnů ode dne vzniku nároku, jde-li o matku, porodila zároveň dvě nebo více dětí a pečuje alespoň o dvě z těchto narozených dětí. Požádá-li o mateřskou dovolenou otec dítěte, platí mu sociální pojišťovna mateřskou až ode dne, kdy požádal o nárok na mateřskou až do uplynutí doby 28 týdnů od vzniku nároku, avšak maximálně do dovršení 3 let věku dítěte.⁵⁵

4.10.2 Těhotenský příspěvek (těhotenské)

Od 1. dubna 2021 je těhotné ženě na Slovensku vyplácena nová nemocenská dávka s názvem těhotenské, která jí má zajistit příjem na pokrytí výdajů v těhotenství. Těhotné ženy musí splňovat následující kritéria, aby mohly získat tuto dávku:

- musí být aktivně nemocensky pojištěna, být v ochranné lhůtě po skončení nemocenského pojištění nebo mít přerušeno povinné nemocenské pojištění z důvodu čerpání rodičovské dovolené nebo pobírání rodičovského příspěvku, počínaje 27 týdny před očekávaným dnem porodu určeného lékařem,
- mít nemocenské pojištění po dobu alespoň 270 dnů v posledních dvou letech před začátkem 27. týdne před očekávaným termínem porodu,

⁵⁴ 3 § zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁵⁵ *Peňažné dávky pre rodiča v roku 2022: Podnikajte.sk* [online]. Považská Bystrica, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2022>

- těhotné ženy, které jsou OSVČ nebo dobrovolně nemocenské pojištění, nesmí mít v posledních 5 letech nedoplatky v sociální pojišťovně (více než 5 €),
- předložit sociální pojišťovně žádost o těhotenské.

Výše těhotenského je ekvivalentem 15 % denního vyměřovacího základu nebo pravděpodobného denního vyměřovacího základu a nesmí být:

- nižší než dávka určená z 10 % maximálního denního vyměřovacího základu,
- vyšší než dávka určená z maximálního vyměřovacího základu.

4.10.3 Těhotenské stipendium (těhotenské štípendium)

Od 1. dubna 2021 mají dospělé těhotné studentky středních škol a těhotné studentky vysokých škol nárok na takzvané těhotenské stipendium, ale pouze v případě, že nemají nárok na výplatu těhotenského a splňují následující podmínky:

- mají trvalé bydliště na Slovensku,
- jsou v období od začátku 27. týdne před stanoveným termínem porodu určeného lékařem,
- podaly písemnou žádost řediteli školy (pokud jde o střední školu) nebo rektorovi, resp. děkanovi školy (v případě vysoké školy).

Je důležité zdůraznit také fakt, že i vysokoškolačky, jejichž studium bylo přerušeno těhotenstvím, mají nárok na těhotenské stipendium.

Výše těhotenského stipendia je 200 € měsíčně, a splácí jej střední či vysoká škola po přiznání nároku od začátku 27. týdne před očekávaným dnem porodu (tj. od 13. týdne těhotenství) do doby vzniku nároku na výplatu rodičovského příspěvku po porodu, do konce těhotenství, nebo ukončení vysokoškolského studia nebo podmíněného vyloučení ze střední školy.⁵⁶

4.10.4 Příspěvek při narození dítěte v roce 2022

Tento příspěvek je definován jako příspěvek pri narodení dieťaťa, ktorý upravuje *zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.⁵⁷

⁵⁶ Peňažné dávky pre rodiča v roku 2022: *Podnikajte.sk* [online]. Považská Bystrica, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2022>

⁵⁷ § 3 zákona č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a príspevku na viac súčasne narodených detí a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Na jednorázový příspěvek má nárok matka, která porodila dítě nebo otec dítěte v případě, že matka dítěte zemřela nebo po ní bylo vyhlášeno pátrání, či bylo dítě svěřeno do osobní péče otce na základě právoplatného rozhodnutí soudu. Podmínkou získání tohoto příspěvku je to, aby osoba, která žádá o příspěvek při narození dítěte měla trvalý pobyt a bydliště na území Slovenské republiky. Výše příspěvku při narození dítěte je pro rok 2022 následující:

- 829,86 €, pokud se jedná o dítě narozené z prvního až třetího porodu, která se dožilo nejméně 28 dní,
- 151,37 €, pokud se jedná o dítě z prvního až třetího porodu, které se nedožilo 28 dní.

Pokud se stane, že matce se současně narodí dvě a více dětí, přičemž dvě z nich se dožijí 28 dní, příspěvek se navyšuje o 75,69 € na každé dítě, které se dožilo nejméně 28 dní.

O tento příspěvek je možno zažádat pouze do uplynutí šesti měsíců od narození dítěte.

4.10.5 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je vyplácen za celý kalendářní měsíc, a to i v případě, že jsou splněny podmínky jen za část měsíce. Rodičovský příspěvek slouží na zabezpečení řádné péče o dítě do tří let věku, resp. do šesti let věku, v případě dítěte s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem. Na rodičovský příspěvek mají nárok ti rodiče, jejichž dítě bylo svěřeno do péče náhradní péče rodičů nebo manžel (manželka) rodiče dítěte, pokud žije s rodičem dítěte ve společné domácnosti podle § 2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a to v případě že:

- Zabezpečuje řádnou péči o dítě,
- Má trvalý nebo přechodný pobyt na území Slovenska nebo je osobou podle zvláštního předpisu.⁵⁸

V roce 2022 je výše rodičovského příspěvku na Slovensku stanovena částkou 280 €, nicméně pokud před nárokem na rodičovský příspěvek pobíral rodič mateřskou, výše rodičovského příspěvku je stanovena na 383,80 €. V případě dvou a více současně narozených dětí se tento příspěvek navyšuje o 25 % a to za každé další současně narozené dítě.⁵⁹

⁵⁸ § 2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁵⁹ § 4 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

4.10.6 Příspěvek na péči o dítě v roce 2022

Příspěvky na péči o děti jsou „náhradou“ rodičovského příspěvku, kterým stát přispívá rodičům nebo fyzickým osobám, kterým je dítě svěřeno do péče a slouží k úhradě výdajů vynaložených na péči o dítě. Na tento příspěvek má nárok rodič, či jiná osoba, pokud má dítě mladší tři nebo šesti let, v případě nepříznivého zdravotního stavu a za předpokladu že:

- rodič (nebo jiná osoba) vykonávající výdělečnou činnost, studující prezenční formou na střední nebo vysoké škole, má dítě a rodič má trvalé nebo přechodné bydliště na Slovensku, poskytuje se péče dítěti poskytovatelem na území Slovenska (poskytování péče mateřskou školou).

Vzhledem k tomu, že příspěvek na péči o dítě je alternativou rodičovského příspěvku, je třeba poznamenat, že výhodou tohoto příspěvku je, že nárok lze uplatnit na každé jedno dítě do tří let věku (nebo šesti let věku dítěte), přičemž rodičovský příspěvek lze pobírat pouze na jedno dítě. Nevýhodou tohoto příspěvku je maximální výše, která je 280 €, zatímco rodičovský příspěvek může být až 383,80 €.

4.10.7 Příspěvek na více současně narozených dětí

Příspěvkem na více současně narozených dětí stát přispívá jednou ročně na zvýšené náklady které vznikají v důsledku řádné péče, pokud se jedná o:

- tři nebo více dětí současně narozených dětí, nebo
- dvě děti narozené současně během dvou let a to opakovaně, nebo během dvou let opakovaně narozených více dětí současně.

Nárok na příspěvek náleží těm rodičům (převážně matce) nebo fyzické osobě, která dítě převzala do nahrazující péče, pokud alespoň tři ze tří nebo více současně narozených dětí mladších 15 let. Příspěvek je vyplácen ročně úřadem práce, sociálních věcí a rodiny na základě podané písemné žádosti ve výši 110,36 € jednou ročně.⁶⁰

4.10.8 Přídavek na dítě a příplatek k přídavku na dítě v roce 2022

Přídavek na dítě je státní sociální dávka, která vyplácí 25,88 € měsíčně na dítě, které splňuje podmínky nezaopatřenosti, a to nejdéle do 25 let věku dítěte.

⁶⁰ *Peňažné dávky pre rodiča v roku 2022: Podnikajte.sk* [online]. Považská Bystrica, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2022>

Za nezaopatřené dítě se považuje dítě, které:

- se neustále připravuje na zaměstnání denní formou studia na střední nebo vysoké škole, disponuje neschopností soustavně se připravovat na povolání studiem nebo výtěžnou činností pro nemoc nebo úraz,
- je osvobozeno od povinnosti dojíždění do školy,
- vzdělává se v základní škole pro žáky se zdravotním postižením,
- je podle posouzení o dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu neschopné se soustavně připravovat na povolání nebo vykonávat výtěžnou činnost, nejdéle však do dospělosti takového dítěte.

Rodiče, kteří pobírají přídavky na děti a jejichž děti nastoupí do první třídy v roce 2022, dostanou navýšený rodičovský příspěvek ve výši 106,33 € a to za měsíc září, vyplacený v říjnu 2022. Na příplatek k přídavku na dítě ve výši 12,14 € má nárok oprávněná osoba, která nemůže uplatit daňový bonus na dítě podle zvláštního předpisu, zpětně může žadatel uplatnit nárok na příplatek nejvýše za období šesti měsíců.⁶¹

4.10.9 Daňový bonus na dítě v roce 2022

Rodiče mají nárok na daňový bonus na dítě pouze v případě, že jejich zdanitelné příjmy ze závislé činnosti (tj. ze zaměstnání) nebo z podnikání a jiné samostatné výtěžné činnosti v daném zdaňovacím období dosahují alespoň 6násobku minimální mzdy stanovené pro daný kalendářní rok.⁶²

Rodič může uplatnit daňový bonus na dítě jednou ročně v podaném přiznání k dani z příjmů nebo v ročním zúčtování daně nebo měsíčně, pokud má příjmy ze závislé činnosti, a to v měsíční výši:

- 47,14 € za dítě do 6 let,
- 43,60 € za dítě od 6 do 15 let,
- 23,57 € za dítě starší 15 let.⁶³

⁶¹ *Peňažné dávky pre rodiča v roku 2022: Podnikajte.sk* [online]. Považská Bystrica, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2022>

⁶² Tamtéž

⁶³ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

5 Komparace vybraných rodinných dávek v ČR, SR, Švédsku a Francii

Tato kapitola se podrobněji zaměřuje na porovnání určitých dávek státní sociální podpory rodin s dětmi napříč uvedenými státy. Jsou srovnávány podmínky pro získání rodičovského příspěvku, podmínky pro získání přídatku na děti v jednotlivých zemích a také je uvedeno srovnání porodného v ČR s příspěvkem při narození dítěte ve Slovenské republice. Dále je prostřednictvím grafů porovnán jak vývoj plodnosti, tak celková míra plodnosti za rok 2021 v ČR, SR, Švédsku a Francii s evropským průměrem.

5.1 Komparace podmínek pro získání rodičovského příspěvku v ČR, SR, Švédsku a Francii

Česká republika

Pro získání rodičovského příspěvku v ČR je nutné splnit všechny nároky obsažené v § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Zjednodušeně řečeno musí rodiče splnit tyto podmínky:

- v případě, že chce rodič pobírat tento příspěvek, dítě i rodič musí mít trvalý pobyt na území České republiky,
- rodiče po celý kalendářní rok pečují osobně, plně a řádně o dítě.⁶⁴

Tato dávka není nijak závislá na příjmu dané osoby. V současnosti je výše tohoto příspěvku stanovena na 300 000 Kč v případě péče o jedno dítě. Jakmile se však narodí dvojčata nebo více dětí současně, je tato částka navýšena o 150 000 Kč. Příspěvek je vyplácen až do vyčerpání celkové poskytnuté částky nebo nejpozději do 4 let věku dítěte.

K získání tohoto příspěvku je nezbytně nutné vyplnit podepsaný formulář na příslušném úřadu práce. Formulář lze zaslat i elektronicky, pokud je osoba držitelem elektronického podpisu.

⁶⁴ § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Modelový příklad 1: Výše rodičovského příspěvku při hrubé měsíční mzdě 30 000 Kč.

Tabulka č. 3 Výpočet rodičovského příspěvku při hrubé mzdě 30 000 Kč měsíčně.

Hrubá měsíční mzda v Kč	30 000
Počet dětí, na které budete nově čerpat příspěvek	1
Kolik měsíců chcete čerpat	19
Bude vyčerpáno celkem v Kč	300 000
Měsíční příspěvek v Kč	15 789

Vlastní zpracování, dle: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/rodicovsky-prispevek-2022/>

Modelový příklad 2: Výše rodičovského příspěvku při hrubé měsíční mzdě 20 000 Kč.

Tabulka č. 4 Výpočet rodičovského příspěvku při hrubé mzdě 20 000 Kč měsíčně.

Hrubá měsíční mzda v Kč	20 000
Počet dětí, na které budete nově čerpat příspěvek	1
Kolik měsíců chcete čerpat	22
Bude vyčerpáno celkem v Kč	300 000
Měsíční příspěvek v Kč	13 636

Vlastní zpracování, dle: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/rodicovsky-prispevek-2022/>

V případě tabulky č. 3 nám k vybrání celé dávky stačí 19 měsíců, přičemž měsíční částka je o 2153 Kč vyšší, než v případě tabulky č.4, kde máme nižší měsíční příspěvek a potřebujeme delší dobu k vyčerpání celého příspěvku, a to sice o 3 měsíce. Celková vyplacená hodnota je vždy stejná, ovšem liší se pouze v námi zvoleném systému čerpání. Nicméně pozor by si měli dát lidé s nižší měsíční hrubou mzdou, od které se odvíjí měsíce čerpání. Pokud je naše měsíční mzda 30 000 Kč, zvládneme vyčerpat tuto dávku nejrychlejší cestou během 15 měsíců, nicméně v případě, že disponujeme hrubou měsíční mzdou jen 20 000 Kč tuto dávku dokážeme vyčerpat až během 22 měsíců.

Slovenská republika

Na Slovensku stejně tak jako v České republice, není rodičovský příspěvek závislý na příjmu rodiny a podmínky získání tohoto příspěvku se skoro neliší od českého modelu:

- rodiče i dítě mají trvalý, či přechodný pobyt na území Slovenské republiky,
- rodiče po celý kalendářní rok poskytují dítěti řádnou péči.

Povinnosti pro získání tohoto příspěvku jsou obdobné jako v České republice. Rodič je povinen podat vyplněný formulář na příslušném úřadu práce, úřadu sociálních věcí a rodiny nebo podá žádost elektronicky.⁶⁵

Tabulka č. 5 Výše rodičovského příspěvku na Slovensku

Rodičovský příspěvek	Oprávněná osoba	
	Nepobírající mateřskou před rodičovským příspěvkem	Pobírající mateřskou před rodičovským příspěvkem
Základní částka	280,00 €	383,80 €
U dvojčat	350,00 €	479,75 €
U trojčat	420,00 €	575,70 €
Při nedodržení školní docházky dalšího dítěte	140,00 €	191,90 €

Vlastní zpracování, dle: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/rodicovsky-prispevok-2022>⁶⁶

⁶⁵ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

⁶⁶ *Rodičovský příspěvek v roku 2022* [online]. Považská Bystrica: Podnikajte.sk. Podnikajte.sk - jednotka v informáciách pre podnikateľov a živnostníkov, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/rodicovsky-prispevok-2022>

Švédsko

Ve Švédsku je rodičovský příspěvek vyplácen po dobu 480 dní, a to při splnění dvou podmínek:

- Rodič dítěte musí být občanem Švédska
- Rodič během pobírání této dávky nemůže být studentem, pracujícím ani být zájemcem o zaměstnání.

O rodičovský příspěvek se žádá podobně jako v České republice, či Slovensku na základě písemného formuláře, podaného příslušnému úřadu nebo pomocí internetu. Výše příspěvku závisí na rozdíl od dvou předchozích zmíněných na příjmu osoby před nástupem na rodičovskou dovolenou.

Tabulka č. 6 Výše rodičovského příspěvku ve Švédsku

Podmínky	Výše příspěvku
Pokud jste měli předchozí příjem	Získáte téměř 80 % svého příjmu, maximálně však 1027 SEK denně
Pokud jste před porodem pracovali alespoň 240 po sobě jdoucích dnů	Roční příjem musí být alespoň 82 300 SEK 240 dnů před předpokládaným porodem. Důležitý je počet dní s příjmem. Nemusí být stejné pracoviště.
Pokud jste před porodem nepracovali alespoň 240 po sobě jdoucích dnů	Budete dostávat 250 SEK denně během prvních 180 dnů odebraných na dítě. Cca 7500 SEK měsíčně. Poté budete pobírat rodičovský příspěvek, odvíjející se od vašeho příjmu, minimálně však 250 SEK na den ve výši nemocenských dávek
Pokud jste neměli příjem nebo máte nízký příjem	Pokud nemáte příjem nebo jste si za rok vydělali méně než 117 590 SEK, budete dostávat 250 SEK denně na úrovni nemocenských dávek ⁶⁸

Vlastní zpracování,

dle: https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/foraldrapenning⁷⁰

⁶⁸ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/SEK-svedska-koruna/> 1SEK = 2,37 Kč ke dni 10.4.2022

⁷⁰ Föräldrapenning. Privaperson: Hur ansöker jag om föräldrapenning? [online]. STOCKHOLM, 2022 [cit.2022-03-22]. Dostupné z: https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/foraldrapenning

Francie

Srovnávat Francouzský model se třemi předchozími státy je velice obtížné, neboť ve francouzském systému existuje mnoho úrovní tohoto příspěvku, kdy nároky na splnění a výše příspěvku jsou závislé také na tom, zda rodič pracuje nebo pobírá nějaký základní příspěvek. Oproti tomu český systém je neměnný bez ohledu na to, zda si rodič přivydělává nebo ne.

Na základě výše uvedených informací můžeme říct, že podmínky získání rodičovského příspěvku jsou v prvních třech státech poměrně stejné. Státy musí splňovat téměř stejné předpoklady k získání tohoto příspěvku, kdy hlavním požadavkem je trvalý pobyt rodiče i dítěte na území státu, kde má trvalé bydliště. Oproti tomu Francii má odlišný model, který se odvíjí od počtu narozených dětí nebo výše příjmu osoby.

5.2 Komparace podmínek pro získání přídatku na děti v ČR, SR, Švédsku a Francii

Mezi jednu z nejzákladnějších rodinných dávek sloužících jako podpora rodin s dětmi bychom měli zařadit právě přídatek na dítě, která slouží rodičům k pokrytí výdajů vynaložených na výchovu a výživu nezaopatřených dětí.

Česká republika

Pro získání tohoto příspěvku v České republice je nutné splnit tyto podmínky:

- trvalý pobyt nezaopatřeného dítěte na území České republiky,
- v případě, že se jedná o nezletilé nezaopatřené dítě, musí osoba vychovávající toto dítě hospodařit s obdrženým příspěvkem ve prospěch dítěte,
- celkový příjem rodiny, v níž dítě žije, nesmí přesahovat 3,4násobek životního minima, přičemž od 1.4.2022 se navyšují částky životního minima.

Pro získání tohoto příspěvku je nutné vyplnit odpovídající formulář a poté jej podat na příslušný úřad práce nebo elektronicky zaslat spolu s elektronickým podpisem. Tato dávka je vyplácena v závislosti na příjmu domácnosti. Zvýšené přídatky můžete získat, pokud alespoň jeden z rodičů dítěte pobírá příjmy ze zaměstnání nebo podnikání, pobírá nemocenské nebo důchodové dávky, pobírá výživné na dítě, pobírá příspěvek na péči o osoby mladší 18 let nebo pobírá rodičovský příspěvek na přídatek na dítě po porodu.

Tabulka č. 7: Výše měsíčních přídavků na děti v ČR

Výše měsíčních přídavků na děti 2022		
Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Měsíční přídavky na děti základní	Měsíční přídavky na děti zvýšené
do 6 let	630 Kč	1 130 Kč
od 6 do 15 let	770 Kč	1 270 Kč
od 15 do 26 let	880 Kč	1 380 Kč

Vlastní zpracování, dle: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/pridavky-na-dite/>

Modelový příklad 3:

Tabulka č. 8: Kalkulačka přídavků na děti v ČR

Kalkulačka přídavků na děti od 1.4.2022	
Dospělé osoby	2
Nezaopatřené děti do 6 let:	1
Nezaopatřené děti od 6 do 15 let:	1
Nezaopatřené děti od 15 do 25 let:	0
Průměrný čistý měsíční příjem rodiny	40000 Kč
Nárok na zvýšené přídavky na děti	ANO
Nárok na přídavky na děti:	ANO
Výše přídavku na děti	2400 Kč
Životní minimum	12280 Kč
3,4násobek životního minima	41752 Kč

Vlastní zpracování, dle: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/pridavky-na-dite/>⁷¹

⁷¹ Kalkulačka přídavků na dítě: *Výpočet přídavků* [online]. Praha 1: kurzy.cz, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/pridavky-na-dite/>

Slovenská republika

Na Slovensku je příspěvek vyplácen bez ohledu na příjem rodiny na každé nezaopatřené dítě, a to až do věku 25 let. Výše tohoto příspěvku činí v roce 2021 25,88 €, což je přibližně 632 Kč při kurzu 24,44 Kč za 1 €. ⁷²

Pro vyplacení příspěvku je ovšem nutné splnit tyto podmínky:

- oprávněná osoba musí mít trvalý pobyt na území SR (cizinci mohou mít i přechodný),
- poskytovat řádnou péči o nezaopatřené dítě.

Na příslušném úřadu práce, úřadu sociálních věcí a rodiny, lze zažádat o tento typ dávky. Požadavek může osoba zaslat i elektronicky.

Švédsko

Ve Švédsku je tato dávka vyplácena bez ohledu na příjem domácnosti, ovšem pouze do 16. roku věku dítěte.

Tato dávka je vyplácena automaticky po narození dítěte, přičemž není potřeba o ní žádat. Oprávněná osoba přitom musí splnit jen jednu jednoduchou podmínku, kterou je trvalý pobyt na území Švédska. Jeho výše záleží na tom, zda se o dítě stará jen jeden rodič nebo oba rodiče. V případě úplné rodiny, kde jsou dva rodiče dostanete za každého 625 SEK, což odpovídá 1486 Kč při kurzu 2,38 Kč za 1 SEK. Dohromady tedy oba rodiče dostanou 2972 Kč, což je cca 2,5x více, než v ČR (v případě, že se v ČR jedná o zvýšené přídatky) a skoro 5x více než na Slovensku. ⁷³

Francie

Ve Francii se přídatky na dítě nevyplácejí v případě, že dítě nemá žádné sourozence, v tomto ohledu je Francie velice zvláštní a jako jediný stát EU nevyplácí přídatky na děti na jedno dítě. Peněžní částka se tedy vyplácí až od druhého dítěte a činí cca 132 €, za každé další dítě je to 150 €.

⁷² <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

⁷³ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/SEK-svedska-koruna/> 1SEK = 2,37 Kč ke dni 10.4.2022

Tabulka č. 9: Systém vyplácení dávek ve Francii

Systém vyplácení dávek ve Francii	
Kdo má nárok na dávku	Mají na něj nárok všechny rodiny, které mají alespoň 2 děti do 20 let, jejichž příjem je nižší než 952 €.
Způsob poskytování dávky	Dávky jsou poskytovány na základě počtu a věku dětí.

Vlastní zpracování

Po srovnání čtyř předchozích států můžeme opět říct, že první tři se řídí podobným modelem, který se liší jen v délce vyplácení nebo výši příspěvku. Obecně vzato nejsložitější je zřejmě získat tento příspěvek ve Francii, jelikož k tomu, abyste ho získali, potřebujete minimálně dvě děti. Ani Česká republika si v tomto srovnání nevede příliš dobře, neboť výše přídatku je ovlivněna příjmem dané osoby. Nejjednodušší je tedy získat příspěvek ve Švédsku, kde jedinou podmínkou, kterou musíme splnit je fakt, že dítě musí mít trvalý pobyt na území Švédska. Zároveň ani obyvatelé Švédska nemusí o tuto dávku podávat žádost.

5.3 Komparace dávek – Porodné v České republice vs Príspevok při narození dítěata ve Slovenské republice

Tabulka č. 10: Výše porodného v ČR a SR

Porodné v ČR a SR		
Státy	Česká republika	Slovenská republika
První dítě	13000 Kč	829,86 €
Druhé dítě	10000 Kč	829,86 €
Třetí dítě	Nic	829,86 €
Čtvrtý a další porod	Nic	151,37 €
Více současně narozených dětí	23 000 Kč	Navýšení o 75,69 €

Vlastní zpracování, dle: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-pri-narodeni-dietata/>⁷⁴

Porodné slouží k tomu, aby byly zajištěny základní potřeby a s tím spojené finanční náklady v souvislosti s narozením dítěte. V České republice lze nárok uplatnit pouze na první a druhé dítě a to 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na dítě druhé. Porodné je příjmově testovanou dávkou, na kterou má nárok žena, která porodila své první nebo druhé živě narozené dítě. Rozhodný (čistý) příjem rodiny v kalendářním čtvrtletí před narozením nebo převzetím dítěte musí být nižší než 2,7násobek životního minima rodiny. Do rozhodného příjmu se nezapočítává přídavek na (starší) dítě. Oproti tomu na Slovensku dostaneme za první narozené dítě 830 €, což je částka mnohem vyšší než v ČR.⁷⁵ Na Slovensku jsou lépe finančně ohodnoceny i vícečetné porody. Slovenská rodinná politika tedy více počítá s finančními náklady vynaloženými při narození dítěte a je značně štedřejší.⁷⁶

⁷⁴Príspevok pri narodení dieťaťa: MPSVR SR [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-pri-narodeni-dietata

⁷⁵ <https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/> 1€ = 24,445 Kč ke dni 10.4.2022

⁷⁶ Porodné: Průvodce [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/porodne>

5.4 Srovnání vývoje plodnosti v ČR, SR, Švédsku a Francii

Tato podkapitola pomocí tabulky a následně i grafu popisuje vývoj plodnosti ve zvolených státech EU, a to v době 60. a 90. let 20. století a během pěti let od roku 2015 do roku 2020.

Tabulka č. 11 Vývoj plodnosti ve vybraných státech EU

	Stát	1960	1990	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celková plodnost (na ženu)	Slovenská republika	3,04	2,09	1,4	1,48	1,52	1,54	1,56	1,533
	Česká republika	2,09	1,9	1,57	1,63	1,69	1,71	1,71	1,671
	Francie	2,85	1,77	1,96	1,92	1,9	1,88	1,87	1,841
	Švédsko	2,17	2,13	1,85	1,85	1,78	1,76	1,7	1,843

Vlastní zpracování, dle:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SP.DYN.TFRT.IN&country=SVK,CZE,FRA,SE#WE#>⁷⁷

V roce 1960 měly všechny zkoumané státy minimální míru plodnosti nad hodnotou 2 živě narozené děti na 1 ženu v reprodukčním věku. Nicméně o 30 let později, tedy v roce 1990, se již Česká republika a Francie dostaly pod hranici 2 dětí na 1 ženu. V roce 2020 pod touto hranicí byly už všechny výše porovnávané státy. Může to být zapříčiněno především rostoucím zájmem o kariérní růst v práci, či delším navštěvováním školních zařízení, kdy mladí lidé již nechtějí mít tak brzy děti. Zároveň musíme brát v potaz fakt, že dnes je již finančně náročnější mít děti, což může značné procento lidí také odrazovat.

⁷⁷ World development indicators: Databank [online]. Washington: THE WORLD BANK, 2022 [cit. 2022-04-10].

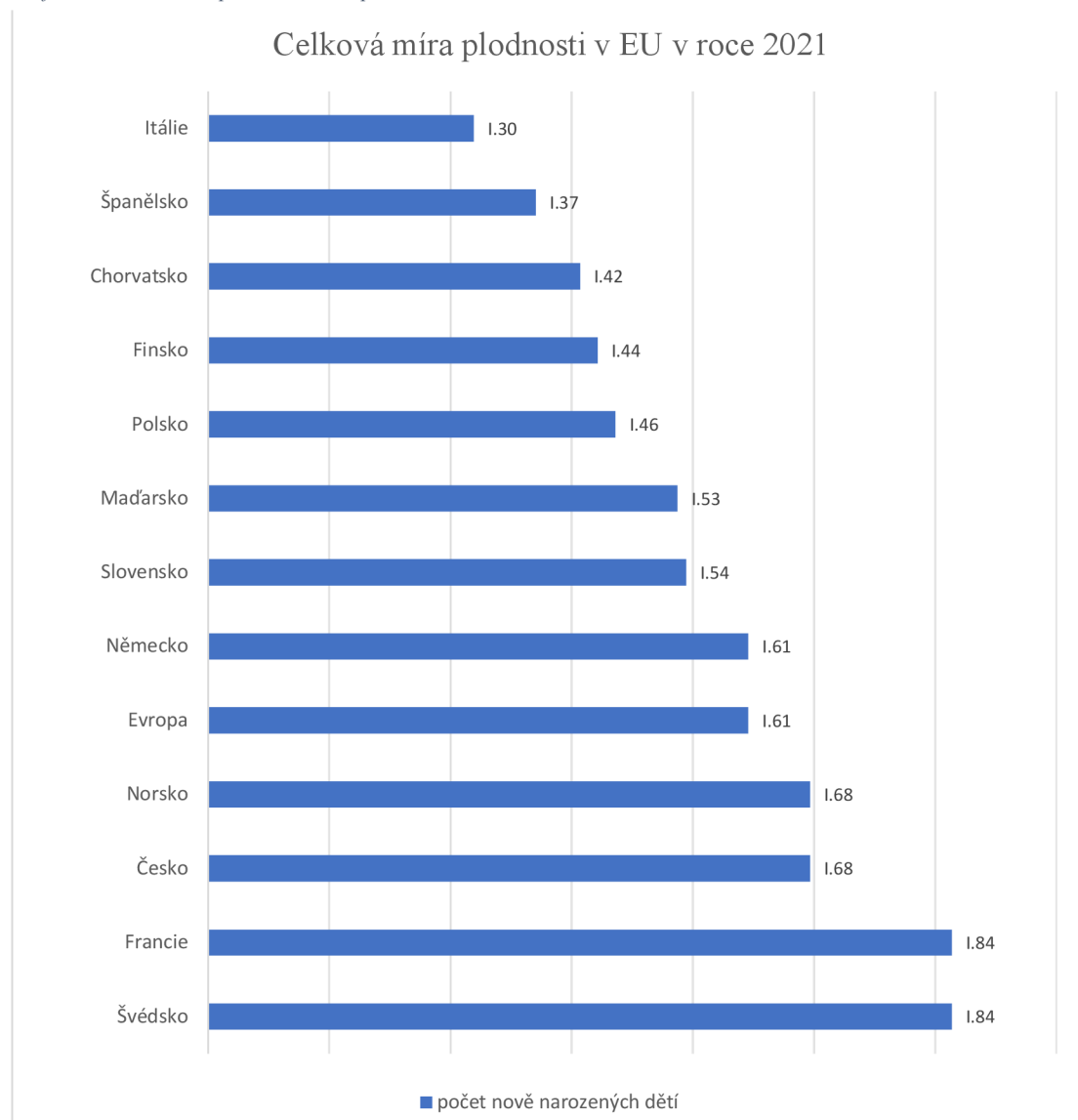
Dostupné

z:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SP.DYN.TFRT.IN&country=SVK,CZE,FRA,SE#WE#>

5.5 Srovnání míry plodnosti v ČR, SR, Švédsku a Francii s celkovou mírou plodnosti v Evropě

Graf č. 2: Celková míra plodnosti v Evropě

Vlastní zpracování, dle: <https://www.statista.com/statistics/612074/fertility-rates-in-european-countries/>⁷⁸

Na tomto grafu můžeme pozorovat aktuální míru plodnosti v zemích EU k roku 2021, jelikož data za rok 2022 ještě nejsou dostupná. Slovensko dosahuje nejnižších hodnot z námi sledovaných států s hodnotou 1,54 dítěte na ženu, což se může zdát jako malé číslo, ale pokud

⁷⁸ Total fertility rate Europe 2021 by country: The statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. New York: Statista, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/612074/fertility-rates-in-european-countries/>

vezmeme v potaz fakt, že Slovenská populace značně stárne, dá se toto číslo vzhledem k počtu obyvatel Slovenské republiky považovat za přijatelné. Musíme také uvážit to, že nová těhotenská dávka (těhotenské štipendium), která vešla v platnost v roce 2021, může značně navýšit počet nově narozených dětí na Slovensku, neboť má za úkol právě motivovat mladé lidi k početí potomka.

Česká republika si vede o něco lépe s hodnotou 1,68 dítěte na ženu. Český státní model by chtěl dosáhnout toho, aby každá žena měla minimálně 2 děti, nelze ovšem předpokládat, že by Česká republika v příštích letech této hodnoty dosáhla. Stát za tím může především společenská a ekonomická transformace ale také bytová problematika. Další z příčin může být také fakt, že se Česko řadí do skupiny tzv. středoevropského modelu, který počítá s tím, že muž je živitelem rodiny a žena svou prací pouze přispívá. Zůstává tedy otázkou, zda by se neměl vymyslet podobný model podpory jako třeba na Slovensku.

Francie a Švédsko se momentálně drží na nejvyšších pozicích co se míry plodnosti týče. Ovšem srovnáme-li tyto hodnoty s daty z předchozích let zjistíme, že stejně jako Česko a Slovensko se Francie se Švédském potýká s úbytkem plodnosti. Ve Švédsku za poslední dva roky plodnost ale mírně stoupla, ovlivněno to může být stabilnější ekonomickou situací v Evropě, či švédským systémem podpory, který je dle mého názoru nejlepší v Evropě. Francie s hodnotou 1,84 dítěte na ženu si vzhledem k tomu, že je druhou nejlidnatější zemí Evropy nevede špatně, pokud údaj srovnáme s Německem, kde momentálně žije něco kolem 84 miliónů obyvatel, je tato hodnota značně vyšší. Jak už ale bylo zmíněno, mladí Francouzi si moc dobře uvědomují, kolik jich na území Francie žije, a někteří rodinu ani zakládat nechtějí.

Průměrná míra plodnosti v EU je nyní 1,61 dítěte na ženu (zahrnutý jsou státy nejen EU, ale celé Evropy). Z grafu nám tedy vyplývá, že všechny zkoumané státy, kromě Slovenska se drží nad evropským průměrem.

6 Návrh na zlepšení systému v ČR

Po srovnání dávek státní sociální podpory napříč různými zeměmi lze konstatovat, že Česká republika nijak nevyčnívá. Ovšem těžko lze srovnávat Českou republiku se Švédskem, či Francií, kde je průměrná měsíční mzda a životní úroveň mnohem vyšší než u nás. Podmínky získávání dávek jsou v některých ohledech v ČR jednodušší, avšak naše zákony nenabízí tak širokou škálu podpory rodin s dětmi, jako právě ostatní srovnávané státy. V mnoha ohledech by se ovšem Česká republika mohla inspirovat Slovenskou republikou, a to konkrétně například těhotenským stipendiem. Systém dávek v České republice prošel za poslední roky řadou změn a je momentálně jednodušší tyto dávky získat. Stát se snaží co nejvíce lidem zajistit podporu, ale zároveň počítá s možností zneužívání dávek, čemuž se snaží ve své podstatě zabránit.

Z důvodu testování dávek v České republice, které natolik nezatěžují státní rozpočet jako dávky plošné nedochází k tak markantnímu navyšování státních výdajů. Stát by vynakládal peníze poskytováním dávek rodinám, které je díky svým příjmům z výdělečné činnosti nebo z jiných zdrojů nepotřebují a došlo by k většímu prohloubení rozdílů mezi jednotlivými rodinami. Ale i při testovaných dávkách se setkáváme s nedostatky. Systém dávek by měl z pohledu státu tvořit roli jakéhosi motivačního rázu, přičemž je brán v potaz fakt, že pracující lidé by se měli mít lépe, než lidé bez snahy a úsilí postarat se sami o sebe.

Dalším návrhem ke zlepšení situace v ČR je podle mne zaručení toho, aby osoba na mateřské dovolené nemohla přijít o svou pracovní pozici. Tento systém už samozřejmě někde funguje, ovšem myslím si, že by bylo vhodné zavést jej plošně na všech pozicích ve všech pracovních odvětvích. Jednoduše řečeno, pokud by žena (muž) byli na mateřské dovolené, nemohli by po určitou stanovenou dobu (například 24 měsíců) přijít o svou předchozí pracovní pozici. Jejich pracovní pozice by mohla být nahrazena pouze po určitou dobu, která by byla stanovena ve smlouvě. Ano, někdo by mohl namítat, že některé pozice by se hůře nahrazovaly, nebo by vyžadovaly dlouhé zaučení do praxe, které by se ve výsledku nevyplatilo, ovšem proč by to nemohlo fungovat u nás v ČR, když v jiných státech to možné je.

Tento osobní pohled a návrh je založen pouze na mém osobním názoru, se kterým ostatní lidé nemusí úplně souhlasit. Ovšem ačkoliv se může zdát, že finanční přítěž pro stát by to byla neskutečná, ve výsledku by to, dle mého názoru, ekonomické situaci v našem státě jen prospělo. Hlavním úkolem státu by mělo být především férové jednání a nakládání s penězi. V současné době ale tomu tak úplně není a někdy dochází k podpoře lidí, kteří si to buďto ne úplně zaslouží

nebo by na dávky spojené s určitou peněžní podporou správně ani neměli dosáhnout z důvodu zneužívání těchto dávek ve svůj prospěch.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo podrobněji popsat systémy podpory natality v zemích Evropské unie a formou následné komparace porovnat rozdílné pohledy rodinné politiky států EU na tuto problematiku. Hlavními zkoumanými státy byla Česká republika, Slovenská republika, Švédsko a Francie.

Pro splnění tohoto cíle, bylo nutné informovat o nezbytných teoretických skutečnostech, který byly zpracovány v první kapitole se zaměřením především na demografii a natalitu, včetně vývoje a historie. Druhá kapitola byla celá zaměřena na sociální dávky sloužící pro podporu rodin s dětmi v České republice. Tento styl jsem zvolil z důvodu, aby došlo k oddělení od ostatních srovnávaných států a nedocházelo k nepřehlednosti. Tato kapitola slouží jako podklad pro následnou komparaci v praktické části bakalářské práce. Ve třetí kapitole byla věnována pozornost metodice, která byla použita v této bakalářské práci, včetně doložení teorie a faktů spojených s metodou komparace.

Čtvrtá kapitola nabízí pohled na systémy podpory natality ve Švédsku, Francii a Slovensku. Poskytuje nezbytně nutné informace o vývoji porodnosti v těchto zemích, historii, finanční podpoře, kterou, tyto státy podporují své obyvatelstvo, zejména tedy rodiny s dětmi formou dávek. Tato kapitola obsahuje také tabulky a grafy, díky kterým je snadnější představit si vývoj míry plodnosti za poslední roky a současnou situaci.

Pátá kapitola je celá samotná jen o komparaci dávek, které jsem sám vybral k porovnání, jelikož mi přišly nejdůležitější, či mají mezi srovnávanými dávkami podobný charakter. Jsou zde uvedeny také modelové příklady, tudíž je jednodušší si dané situace představit. Na závěr kapitoly je také srovnán vývoj míry plodnosti za poslední roky s evropským průměrem a přidán osobní pohled na věc.

Závěrem je v práci přidán můj osobní návrh na zlepšení systému podpory natality u nás v České republice. Z mého pohledu je systém podpory v České republice dobře nastaven a veškeré jeho aktualizace a úpravy vedou pouze ke zlepšení efektivity dávek. U mnoha obyvatel se můžeme setkat s nesouhlasem z pohledu dosažení na dávky. Můj názor je ale takový, že díky tomu dojde k oddělení těch, kteří chtějí dávky zneužít od těch, kteří je skutečně potřebují. Ze všech dávek, o kterých je v této bakalářské práci zmínka se mi nejvíce zalíbila Slovenská dávka – konkrétně „těhotenské stipendium“. Tato dávka podle mého názoru cílí na skupinu lidí, která v dnešní generaci netouží tak brzy po dítěti, jako dříve. Ve spojení s přerušením studia na vysoké škole

by tato dávka do budoucna mohla pomoci i v jiných státech nejen EU, neboť zanechání studia může být dle mého uvážení také jeden z důvodů, proč mladí lidé děti nechtějí.

Na názorných grafech a tabulkách obsažených v bakalářské práci jsme si mohli všimnout, že například Švédsku se míru plodnosti podařilo zvednout, o což usiluje momentálně většina států EU. Dle mého názoru si ale myslím, že v příštích letech hodnoty budou jen klesat, a to hlavně z důvodu probíhající války na Ukrajině spojenou s ekonomickou krizí, která se nikomu nevyhne. Domnívám se, že stále více lidí nebude ani děti chtít, dokud válka na Ukrajině neskončí a situace nebude stabilní.

Na úplný závěr je v práci přidán můj osobní návrh na zlepšení systému podpory natality u nás v České republice. Veškerá fakta obsažena v tomto osobním návrhu jsou většinou založena na mých vlastních názorech a pohledech na věc, které jsem získal díky vypracování této bakalářské práce. Domnívám se, že stanovený cíl práce jsem splnil. Zaměřil jsem se na nejdůležitější fakta, která jsem považoval při plnění cíle za důležité, přičemž jsem bral zřetel také na skutečnost, aby celá práce byla aktuální a neobsahovala příliš starých zdrojů, či informací. V neposlední řadě může tato bakalářská práce sloužit jako podklad pro zájemce o sociální příspěvky, jelikož jim poskytuje ucelený pohled na problematiku a usnadňuje tak lepší orientaci v zákonech. Taktéž lze tuto práci považovat za počátek diskuse o fungování dnešního systému dávek v ČR a následně pak může být českými občany apelováno na projektování návrhů zlepšení do praxe.

Celá práce je souhrnem pro další osoby, které se chtějí v tomto odvětví trochu zorientovat, či zdokonalit si vědomosti o této problematice. Díky komparacím s vybranými státy, ale také přehledné analýze dokáže i osoba, která se v tomto odvětví neorientuje, pochopit základní fungování a principy rodinné politiky a podpory s ní spojené. Vycházet navíc také může z přehledného srovnání s ostatními státy EU, díky čemuž daná osoba získá i jiný pohled a dokáže si srovnat náš systém se systémem v jiných státech.

Seznam použitých informačních zdrojů

COX, P., *Demography*: Fifth Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 1976. ISBN 978-0-521-21003-4

KALIBOVÁ, Květa, Zdeněk PAVLÍK a Alena VODÁKOVÁ, ed. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.

KALIBOVÁ, Květa. Úvod do demografie. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2001. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0222-9

KLUFOVÁ, Renata a Zuzana POLÁKOVÁ. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-546-5.

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. Sociální politika. 5., přepracované a aktualizované vydání, Praha: Codex Bohemia, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.

LIVI BACCI, Massimo. *Populace v evropské historii*. [1.] vyd. Přeložil Tomáš TATRANSKÝ. Praha: Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-495-5.

MITCHELL, Eva. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-54-1.

MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0780-8.

OCHRANA, František. *Metodologie vědy: úvod do problému*. V Praze: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1609-4.

PAVLÍK, Zdeněk a kolektiv, *Populační vývoj České republiky*. Praha: DemoArt, 2001. ISBN 80-902686-7-6.

Internetové zdroje

Demografické ukazatele [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ukazatele_demograficke

Demografie historická: Sociologická encyklopedie [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Demografie_historick%C3%A1

Family Policies: France (2014) | *Splash-DB* | *SPLASH DB* [online]. Berlín: Olivier Thévenon, 2014 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://splash-db.eu/policydescription/family-policies-france-2014/>

Family Policies: Sweden (2014) | *Splash-DB* | *SPLASH DB* [online]. Berlín: Maria Stanfors & Cecilia Larsson, 2014 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://splash-db.eu/policydescription/family-policies-sweden-2014/>

Finance: daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/duchody-a-davky/socialni-davky/narok-na-socialni-davky/narok-na-davky/davky-statni-socialni-podpory/>

Föräldrapenning. Privaperson: *Hur ansöker jag om föräldrapenning?* [online]. STOCKHOLM, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/foraldrapenning

France – Employment, Social Affairs & Inclusion [online]. Brusel: Directorate-General for Employment, social affairs and inclusion, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1110&langId=en&intPageId=4532>

France birth rate [online]. Washington, 2022 [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/france/birth-rate>

France population 2022: *World population by country 2022* [online]. USA-Walnut, 2022 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/countries/france-population>

Gender equality: Welcome to Sweden [online]. Copyright © 2021, Stockholm: Švédský institut, [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://sweden.se/life/equality/gender-equality>

<https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/EUR-euro/>

<https://www.kurzy.cz/kurzy-men/nejlepsi-kurzy/SEK-svedska-koruna/> Kalkulačka přídavků na dítě: *Výpočet přídavků* [online]. Praha 1: kurzy.cz, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/pridavky-na-dite/>

Parental benefit: *Försäkringskassan, Privatperson* [online]. Stockholm, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/when-the-child-is-born/parental-benefit>

Peňažné dávky pre rodiča v roku 2022: Podnikajte.sk [online]. Považská Bystrica, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2022>

Porodné: Průvodce [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/porodne>

Porodné: Úřad práce ČR [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/porodne>

Príspevok pri narodení dieťaťa: MPSVR SR [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-pri-narodenii-dietata>

Přídavek na dítě: Průvodce [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/pridavek-na-dite>

Příspěvek na bydlení: Úřad práce ČR [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-bydleni>

Rodičovský príspevok v roku 2022 [online]. Považská Bystrica: Podnikajte.sk. Podnikajte.sk - jednotka v informáciách pre podnikateľov a živnostníkov, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/rodicovsky-prispevok-2022>

Rodinná politika na Slovensku: Skrátenie materské [online]. Bratislava, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.webnoviny.sk/rodinna-politika-na-slovensku-je-podla-iness-prilis-draha-navrhuj-kratit-matersku-davku-aj-dalsie-opatrenia/>

Státní sociální podpora: kdo má nárok na dávky? [online]. Praha, 2021 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/socialni-davky/statni-socialni-podpora/>

Sweden birth rate [online]. Washington, 2022 [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/SWE/sweden/birth-rate>

Sweden fertility rate 2021: Statista [online]. New York: Statista, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/525511/sweden-fertility-rate/>

Total fertility rate Europe 2021 by country: The statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies [online]. New York: Statista, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/612074/fertility-rates-in-european-countries/>

Work–life balance: *Welcome to Sweden - sweden.se* [online]. Stockholm, 2021 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://sweden.se/life/society/work-life-balance>

World development indicators: Databank [online]. Washington: THE WORLD BANK, 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SP.DYN.TFRT.IN&country=SVK,CZE,FRA,SWE#>

Právní předpisy

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

zákon č. 262/2006 Zákoník práce.

zákon č. 383/2013 Z. z. o příspěvku při narození dítěte a příspěvku na více současně narozených dětí a o změně a doplnění některých zákonů.

zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovském příspěvku a o změně a doplnění některých zákonů v znění neskorších předpisů.

Seznam zkratek

€ - Měna euro

Apod. – A podobně

Atd. – A tak dále

BP – Bakalářská práce

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

Kč – Koruna česká

MPSV – Ministerstvo práce sociálních věcí

SEK – Švédská koruna

SR – Slovenská republika

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Vývoj porodnosti ve Švédsku.....	29
Tabulka č. 2: Vývoj porodnosti ve Francii.....	36
Tabulka č. 3 Výpočet rodičovského příspěvku při hrubé mzdě 30 000 Kč měsíčně.	48
Tabulka č. 4 Výpočet rodičovského příspěvku při hrubé mzdě 20 000 Kč měsíčně.	48
Tabulka č. 5 Výše rodičovského příspěvku na Slovensku	49
Tabulka č. 6 Výše rodičovského příspěvku ve Švédsku	50
Tabulka č. 7: Výše měsíčních přídatků na děti v ČR.....	52
Tabulka č. 8: Kalkulačka přídatků na děti v ČR	52
Tabulka č. 9: Systém vyplácení dávek ve Francii	54
Tabulka č. 10: Výše porodného v ČR a SR.....	55
Tabulka č. 11 Vývoj plodnosti ve vybraných státech EU	56

Seznam grafů

Graf č. 1: Míra plodnosti ve Švédsku 2011-2021	30
Graf č. 2: Celková míra plodnosti v Evropě.....	57